

ధర్మము

విచారణ

నేతి కథా రత్నాకరము

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నాటర మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిఖ్య

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాజీ

గురు గౌరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు హాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050014303

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

నీతికథారత్నాకరము.

ప్రథమభాగము.

గ్రంథకర్త,

మంకాల శ్రీపతి.

తెనుగుపండితుడు బెంటింకు హైస్కూలు చెన్నపురి.

ప్రకాశకులు

టి. వి. చెల్లప్పశాస్త్రి, అండు నన్ను,

మదరాసు.

1926

విజ్ఞప్తి

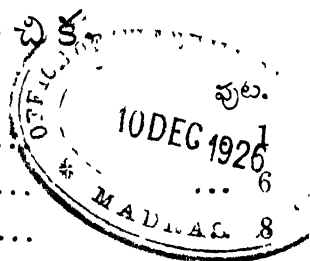
పరమపవిత్రంబులగు సీతుల నింగ్లీ షుబడులలో జదువు విద్యార్థులకు బాల్యముననే యెఱింగించుట యవశ్యక ర్తవ్యము. పురాణేతిహాసప్రబంధాద్యుత్తమకావ్యములగు మూలగ్రంథములజదువుభాషాజ్ఞాన మిదానింతనులగుకూణవులకు లేదనుట దోషముకానేరదు. విద్యాంసులు పలువు రీ విషయము నాలోచించి నిర్దుష్టములగు చిన్నివచనగ్రంథములను రచించి యాంధ్రలోకమున కొనంగుచున్నారు. నే సహితమయ్యదియ కర్జంబ, యాలోచించి యీ “సితీకథారత్నాకర” రచనకుం గడంగితి. ఇందలి ప్రతికథయు నొక్కొక్కసీతని బోధించుచుండును. వివిధసన్న్యంథములనుండి గ్రహించి యీ సితీకథల రచియించియున్నాడను. సహృదయులగుభాషాభివ్రాను లిందలి నెరసుల నెఱింగించినయెడల ముద్రణాంతరమున వందనపు రస్యముగా సవరించుకొనువాడను.

మంకాల శ్రీపతి.

విషయ సూచిక

విషయము.

1. వినాయకుడు	...	6
2. దేవుడే లోకరక్షకుడు	...	8
3. బుద్ధుకర్మానుసారిణి	...	8
4. కృతజ్ఞత	...	11
5. జాతీయంతనే బుద్ధి	...	14
6. సంసర్గజా దోషగుణ భవంతి. 1	...	20
7. సంసర్గజా దోషగుణ భవంతి. 2	...	23
8. బుద్ధిమంతులు ముఖస్తుతికోరరు	...	25
9. త్రీమూర్తులు	...	29
10. ప్రారంభశూరత్వము	...	32
11. స్వదేశభాషాజ్ఞానమావశ్యకము	...	35
12. విద్యాగర్వముకూడదు. 1	...	37
13. విద్యాగర్వముకూడదు. 2	...	40
14. సమయోచితబుద్ధి. 1	...	43
15. సమయోచితబుద్ధి. 2	...	45
16. సర్వసంగ పరిత్యాగులు సదానందులు	...	47
17. దానము 1	...	49
18. దానము 2	...	52
19. బ్రహ్మ తేజోబలము	...	56

విషయము.	పుట.
20. సుఖదుఃఖము లీశ్వరాయత్తములు	... 58
21. సత్తల నెఱింగిన కొంగలు 63
22. కూపస్థమండూకములు 66
23. ఖల్వాటుడు 68
24. శాంబుడు 70
25. తెనుగుకవులమహిమ 72

శ్రీ రస్తు.

ఓం నమో భగవతే జగన్నాటకసూత్రధారాయ.

నీతికథారత్నాకరము.

—o—o—o—

1. వి నా య కుఁ డు.

పూర్వకాలమున దేవతలకును రాక్షసులకును యుద్ధము జరుగుచుండెను. ఒకతడవరాక్షసులకపజయమును వేల్పులకు జయమును గలిగెను. అప్పుడు దానవులకాచార్యుడైన శుక్రఁడువారిలో నొకరికి “విబుధ” అనుకన్నీయఁ బుట్టున ట్లను గ్రహించెను. అట్లు పుట్టినవిబుధకు బుద్ధివచ్చినవెనుక నది వస్తిష్టవంశజాతుఁడై ఘోరతపము నలుపుచుండిన మరకతమహర్షి పాలికరుడెంచి, బహుభంగుల శృంగారచేష్టలు నలుపుచుండినది. ఆ ప్రకారమాయసురవనిత యాముషిమ్రోలఁ దిరుగుచుండఁగా దాని తపశ్శఫలమో యనుతెఱంగున నాజడదారికిఁ గామవికారముకలిగె. అట్టిమునివర్యుఁ డారాకాసిని వివాహమాడఁగా బలిష్ఠులగు పుత్రులనేకులు గజాస్యులు పుట్టిరి. వారి కెల్లరకు గజాసురుఁ డనువాఁడు పెద్ద. శుక్రాచార్యులయొక్క ప్రకారము వాఁడు పరమశివుఁగూర్చి తపస్సు చేసి యా మహాదేవులనఁ బెక్కువరములు వడసెను.

అట్లు వానికి వరములిచ్చునపు డాముక్కుంటి గజముఖముకల
వానివలన వానికి మరణము కలుగు ననియుం గూడ ననుగ్ర
హించినాడు. అటువెనుక నాగజానురుడు శివునికరుణవలన
గలిగినబలముచే గర్వించి ప్రపంచమునఁ దన కెదురెవ్వరును
లేరని చెలఁచేగి వేల్పులను, మునులను, హింసచేయ మొదలిడి
యింద్రలోకము నయితము తనయధీనముచేసికొనెను. అట్లు
వానివలన బాధల కోర్వజాలక దేవతలు వీనిం జంపనుపాయ
ముఁ జూప బ్రహ్మను వేడఁగా నానలువ వారి దోడ్కొని
శివునికడకుఁ జరిగి వారి మదముట్టింప వెరపు వేడెను.

గజాననావతారము.

అట్లువేడఁగా శివుఁడు వారిఁ గాపాడ నుపాయమారసె
ను. పార్వతీసహితుడై కైలాసమునం గల చిత్రమంటపము
చూచుట కనునెపమున నటకువచ్చెను. ఆక్కడ వ్రాయఁబడిన
చిత్తరువులలోఁగల యేనుఁగుఁ బిడియేనుఁగుఁగని పార్వతి అవి
యేమి అని యడుగఁగా నా మహాదేవుఁడా యేనుఁగలజంటకుఁ
గ్రాహము కలుగునట్లునుగ్రహించినాడు. యేనుఁగమిధునము
నను గజాన్యము కలపురుషశిశువు శుభ్రుడైను. ఆ ప్రకారము
పుట్టినదియు పార్వతీదేవి ఎత్తి పెంచినది. అతఁడే గజాననుఁ
డై పార్వతికి ముద్దులకుమారుఁడు గూడనయ్యె. అతఁడు
గాల్కమున బాల్యచేష్టలు చేయుటవలన దేవతలును ఋషి
వర్షులును లోపలఁ బిండి పూర్ణముంచి ప్రపంచమునందలి
యెల్ల వస్తుజాలములనుండు సీత్యరుడాతఁ డే యని తోచెడి

చందమున మోదకము లొనర్చి యా విఘ్నేశ్వరున కిచ్చిరి-
దానివలన నాతనికి మోదకప్రియుఁ డను పేరు కలిగినది.
ఆతనికిఁ గలయపరిమితశక్తిఁగని పరమశివుఁ డాతని సురగణము
లకు సేనాపతిగఁ జేయుటంజేసి యాయనకు గణపతి యను
పేరుకూడఁ గలిగినది.

గజముఖాసురవధ.

పరమశివుఁడు వేల్పులపిండులకు గజాస్యని సేనాపతిగఁ
జేసినాఁ డనువార్త గజాసురుఁడు . విని వానిసేనాసమూహము
వెంటరా నాగణపతితోఁ గయ్య మాడఁ జనుదెంచెను. అట్లు
చను దెంచినగజాసురుతో లంబోదరుఁడుచాలఁకాలము రణ
మొనర్చి యే యాయుధమువలనను, ఏ శస్త్రమువలనను
వానిని మట్టుపెట్టుటకు వీలు లేమింజేసి తన దంతములతో నొక
దాని నూడఁబెట్టికదానితో వానితోమ్ము చీల్చిచంపెను. అట్లు
చచ్చి నేలమీఁదఁబడినగజాసురుఁడు భయంకరమైన మూషిక
రూపము దాల్చిలేచెను. ఆ చందమున లేచినమూషికము
నుమానుతుఁడు కేలఁదాకఁగా వానికి సద్బుద్ధి జనించినది.
ఆ వెనుక వాఁడాలంబోదరునకుం దాను వాహనమైయుండునని
విన్నవింపగా నాగజాననుఁడు వానివేడికోలునంగీకరించి వాని
దనకు వాహనముగాఁ జేసికొనెను. నాటంగోలే నాగణపతికి
మూషికవాహనుఁ డను పేరువచ్చినది. పోడితడు నామూషి
కము తాను గజాసురుఁడై యుండఁగా వేల్పులెల్ల రాతనికి
భయంపడి రెండుచేతులు జోడించుకొని, తర కిక్కువైపుల

మొట్టు మొట్టుకొనుచు చెవులుపట్టుకొని, గుంజిళ్ళు పెట్టుచుం
డిరి. ఆ ప్రకారము పూర్వమువారు తనకు గుంజిళ్ళు పెట్టిన
తెఱఁగున భూలోకముననుండు ప్రజలెల్లరు తనమీఁద నేక్కి
తిరుగాడుగణపతికి గుంజిళ్ళు పెట్టవలయునని మూషికము కోరి
నందున భూప్రజలు వినాయకునిఁ బూజించునాఁడు తల కిరు
వైపుల మొట్టు మొట్టుకొని చెవులుపట్టుకొని గుంజిళ్ళు పెట్టు
చున్నారు.

వినాయకవ్రతము.

ఈ దేవదేవుఁడు జన్మించిన దినము భాద్రపదశుద్ధ చతు
ర్దశియగుటవలన నాఁ డావేల్పునకు హిందూదేశమున నుండు
జనులలోఁ జెక్కండ్రు బహుభక్తియుక్తులై పుట్టమన్ను తెచ్చి
దానితో వినాయకమూర్తిఁ గావించి దానికిఁ బ్రాణప్రతిష్ఠ
సలిపి యావెనుక పోడశోపచారము లొనర్చి యర్చించి యా
యన యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రులగుచున్నారు. పెద్దలు
ప్రతిదినమునఁబడకనుండి లేచుచు నిట్లు గణాష్టకము బఠించు
చుందురు.

యంబ్రహ్మవేదాంతవిదోవదంతి

పరంప్రధానం పురుషం తథాన్యే

విశోద్ధతేః కారణ మిశ్వరంవా'

తస్మైనమో విఘ్నవినాయకాయ.

ఏకదంతం మహాకాయం తస్మైకాంచనసన్నిభమ్

లంబోదరం విశాలాక్షం వందేహం గణనాయకమ్. ౨

మాంజీకృష్ణాజినధరం నాగయజ్ఞోపవీతినమ్
 బాలేందుశకలామాళిం వందేహం గణనాయకమ్. 3
 “చిత్రరత్నవిచిత్రాంగం చిత్రసూలావిభూషితం
 కామరూపధరం దేవం వందేహం గణనాయకమ్. ౪
 మూషికోత్తమ మారుహ్య దేవాసురమహాహవే
 యోద్ధకామం మహావీర్యం వందేహం గణనాయకమ్. ౫
 గజవక్త్రం సురశ్రేష్ఠం కర్ణచామర భూషితమ్
 పాశాంకుశధరం దేవం వందేహం గణనాయకమ్. ౬
 యక్షరాక్షసగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరై స్సదా
 స్తూయమానం మహాబాహుం వందేహం గణనాయకమ్. ౭
 అంబికాహృదయానందం మాతృభిః పరివేష్టితం
 భక్తప్రియముదోన్మత్తం వందేహం గణనాయకమ్. ౮
 సర్వవిఘ్నకరం దేవం సర్వవిఘ్నవివర్జితం
 సర్వస్థిప్రదాతారం వందేహం గణనాయకమ్. ౯
 ఏక మాంజీ చిత్రరత్న మూషికో గజవక్త్రకః
 య త్సంబికా సర్వవిఘ్న గణాష్టక మిదం శ్రమాత్. ౧౦
 గణాష్టక మిదంపుణ్యం యఃపఠేత్సతతం సః
 సిద్ధ్యంతి సర్వకార్యాణి విద్యావాన్ధనవా న్భవేత్. ౧౧
 మూషికవాహన మోదుగహస్త
 చామరకర్ణ విలంబితసూత్ర
 వామనరూప మహేశ్వరపుత్ర
 సిద్ధివినాయకపాదసమస్తే. ౧౨

గజాననం భూతగణాధినేవితం
కపిశబంబూఫలసారభక్షితం
ఉమాసుతం శోకవినాశకారణం

నమామి విఘ్నేశ్వరపాదపంకజమ్.

౧౩

హిందువులలోఁ జెక్కఁడు ఈ వివాయక వ్రతమను
ప్రేమించుచున్నారు. అదియుంగాక హిందువు లేకర్మమునలిపినన,
ప్రతికర్మారంభమున నాకర్మము నిర్విఘ్నముగను జయప్రస
ముగను ముగియుటకొఱకు విఘ్నేశ్వరపూజ వలువుచున్నది.

వినాయకునింగూర్చి చెక్కఁడు వెక్కతెఱంగుల
వాక్రుచ్చుచుందురు. వివాయకుఁడు నిత్యబ్రహ్మచారి యని
కొందఱు పల్కుచుచున్నట్లు నెండియుం గొందఱు విఘ్నేశ్వరు
నకు ధర్మపత్నియులగుడలదలదని న్నడుపుముమరదీవివాయ
కుఁడు, విఘ్నేశ్వరుఁడు డిల్లారి మొదలగుననుష్ఠానము జేసిన
నామములు, జెడయూడఁగల నామముల గాతాద్యములు

శ్రీకృష్ణుని పేరులను జ్ఞాపకము చేయుట

నామములను జ్ఞాపకము చేయుట

2. దేవుఁడే తోకీర్తనముగలదు.

రత్నగోర్ఖ యనునొక గ్రామముగలదు. అందొకమున
లిది నివసించుచుండెను. బ్రహ్మయ్యనామమునొక నౌకకుంపటియు నొక
కోడియు నుండెను. ప్రతిదినము ప్రేల్లవాఱుజామున నీ కోడి
కూయఁగానే యా యూరివోర్రోతఱు నిదురమేల్కొని లేచి
యో మునలిదానియింటి కరు దెంచి నివృత్తినుకవెల్లి తమతమ

కృత్యము లాచరించుకొనుచుండిరి. ఇట్లు చిరకాలముజరుగుచుంటున్న ముసలమ్మను నా యూరివారందఱు బహుభంగుల ప్రశంసించుచుండిరి.

“నాకోడి ప్రతిదినముకూయుచుంటువలననే తెల్లవారుచున్నది. నా యింట నివ్వడిండుటవలననే యీ యూరివారందఱు రోజు తీసుకపోయి వంటలుపండుకొని భుజించి జీవించుట కవకాశముకలుగుచున్నది. నే నీ యూరినివదలి యెటుకేని వెళ్లెద. అప్పుడెట్లు తెల్లవారుచున్నదో. ఈ యూరివారెల్లుభుజించి ప్రాణములువెట్టుకొనియుండెనరో చూచెదను”. అని యిట్లాలోచించుకొని యొకనా డాముసలిది యర్ధరాత్రుమున లేచి యెవరితోనుజెప్పకుండ కోడిని కుంపటిని తీసికొని యీ యూరికి బహుదూరముననున్న యడవికేగి యొకవృక్షచ్ఛాయ విశ్రమించియుండెను.

తెల్లవారెను. ఉదయమున నెప్పటియట్లా యూరివారందఱు నిముసలిదానియింటి కగ్నికై యరుదెంచిరి. ఆమె యింటలేనందున యెక్కడికేగినో యేమో అని యనుకొనుచు మఱియొకవిధముగా నివ్వసంపాదించుకొని తమతమకర్ణంబులను సక్రమముగాఁ జేసికొనిరి. అట వనమందున్నముసలిది సూర్యాస్తమయమగు పర్యంత ముపవాసముకూర్చుండి యుండెను. ఆ సమయమునఁ దనయూరివాఁడొకఁడు కార్యాధియై యీ మాగ్గమునఁ బోవుచుండెను. అతని జేరఁబిలిచి మనముసలమ్మ “నాయనా! మీ యూరిలో నీ ప్రాప్తు నేనులేను

గదా! అక్కడ వెళ్లనాజినదా? విప్లవనాగినదా? మీరం దఱు భోజనముచేసితిరా?” అనియడిగెను. అందుల కతఁడు మందస్మితుడై “ఓసివెట్టిదానా! ఈ ప్రపంచమంతయు నీకోడి కుంపటులవల్లనా యున్నది? లోకరక్షకుఁడు దేవుఁడుగాని మనుష్యులు కాఁజాలరు. నీ వెందుల కిటు యజ్ఞానముగలిగి యుపవాసముకూర్చుండియున్నావు? లేచి నీ యింటికిఁబొమ్ము” అన నామె మిక్కిలి సిగ్గుపడి స్వగృహభిముఖయయ్యెను. అప్పు టినుంచి యా యూరివారందఱు తనవల్లనే జీవించెదరను దుర భిమానమువదలి యామె సుఖముగానుండెను.

సర్వమును రక్షించువాఁడు దేవుఁడు. ఇట్లుండ బుద్ధి హీనులయిన మనుజులు కొందఱు తమవల్లనే సర్వము రక్షిత మవుచున్నదనియుఁ దమకంటె నన్యములేదనియుఁ దలఁచు కొనెదరు.

3. బుద్ధిఃకర్మానుసారినః.

వసుమతి యనునొకపురవరము గలదు. అందొకవర్తకుఁ డుండెను. ఆయన మిక్కిలి ధనవంతుఁడు. ఒకప్పుడాతనికి శరీర మున నొకగొప్పవ్యాధి యంకురించెను. వైద్యులనేకవిధముల నౌషధములిచ్చియు నాతఁడు నానాటికి కృశించుచుండెను. వ్యాధిబాధను దాఘటుకుశక్తిలేక ప్రాణముపోవునేమో యని

భయపడుచున్నయీ వర్తకునిజూచుటకొక స్నేహితుడు వచ్చుచుండెను. ఆ స్నేహితుడు నిజముగా వర్తకునిక్షమమును గోరువాడు. కాని యతడు చెవిటివాడు. దేహస్థితిని విచారించుటకనియే యాతడు వచ్చుచుండెను.

మార్గమధ్యమున నతఁడెట్లాలోచించెను. నేను చెవిటివాడను. ఎంతో బిగ్గరగా మాటలాడినగాని నాకు జెవులు వినబడవు. రోగపీడితుడగుటచే మిత్రుడు బిగ్గరగా మాటలాడలేడు. అందువలన నతనితో మాటలాడవలసినరీతిని ముందుగానే యాలోచించుకొనెదను. అతనింజూడఁగానే దండముపెట్టెదను. తరువాత ఓయీ నీ శరీరస్థితియెల్లున్నదని యడిగెదను. అందులకాతడు కొంచెముతిన్నగా నున్నదని చెప్పెను. నేను సంతోషమనెదను. అటుతరువాత నీవు కౌషధముపుచ్చుకొంటున్నావు గదా! అందులకేమిపథ్యము? అని యడిగెదను. చప్పిడిపథ్యము యతడు బదులుచెప్పెను. అందువల్ల నీకారోగ్యక్షానుగాక. అచెప్పి నీ కౌషధమిచ్చువైద్యుడెవఁడనియడిగెదను. ఫలానివాడని యతడు చెప్పెను. ఆ వైద్యుడెవఁడనియడిగెదను. దైవసహాయమువల్ల నీ రోగముకుదుర్చుగాక. అచెప్పి నెలనపుచ్చుకొని మళ్లీ యింటికేగెదను.

ఈ ప్రకార మతఁడాలోచించుకొని యావర్తకునింటి కేగి యతనికి దండముపెట్టి దగ్గరకూర్చుండి మిత్రుడా! నీ శరీరస్థితి యేలాగున్నదని యడిగెను. జ్వరముచే బహుశ్రమ పడుచున్నానని ఆ వర్తకుడుచెప్పెను. ఈ మాటలు మన

చెవిటిబాబునకు వినబడలేదు. తాను మునుపుయోచనచేసి కొన్నప్రకారమే యతఁడు మాటలాడుచున్నాఁడని భావించి —నంతోషము! దేవుఁడునిన్నలా గేయించునుగాక!—అని చెప్పెను. రోగముచే నాయాసపడుచున్నవర్తకుఁ డీ మాటలు విని లోలోన మిక్కిలి కోపగించుకొనెను. మరల మనమిత్రుఁడు నీవేమియాషధము పుచ్చుకొనుచున్నాఁడవు? అందులకు వధ్యమేమి? అనియడిగెను. విసిగియున్నవర్తకుఁడు ఏమో నేలమన్ను, పొమ్ము, అనిగొణిగెను. చెవిటివాని కయ్యది తెలియక తాననుకొన్నట్లే యతఁడు బదులుపలుకుచున్నాఁడని యూహించి—అందువల్లనే ని రోగము శాంతించునుగాక! అనిచెప్పి నీకు ఔషధమిచ్చునైద్యుఁ డెవఁడనియడిగెను. మునుపటికంటె కుపితుఁడైయుండువర్తకుఁడు యముఁడే నాకు నైద్యుఁడనెను.—అతఁడు చేనేచికిత్సలకు దేవుఁడు సహితము సహాయుఁడౌనుగాక.—అనిచెప్పి చెవిటివాఁ డింటికివెల్లెను. వర్తకుఁడు శోకక్రోధభయాక్రాంతహృదయుఁడయ్యెను. తన గ్రహచారమే చెవిటివానితో నట్టి సంభాషణముగావించినదని భావించెను.

మనము చెవిటివారితో బిగ్గరగా మాటలాడవలయును. లేనియెడల వై పరీత్యముసిద్ధించును. చెవిటివారు సద్విషయ ములంగూర్చి సాధ్యమైనంతవఱకు సంభాషించుట మానుకోవలయును.

4. కృతజ్ఞత.

అనంతపురమను నౌకనగరవరము గలదు. కుంతీభోజుడనురా జద్దానినేలుచుండెను. ఒకనాడతడు మంత్రి పురోహితేష్టజనసమేతుడై సభామధ్యమున సింహాసనాసీనుడై యుండెను. అప్పుడొక ఊత్రియుడు సాయుధవాళియై యట కరుదెంచి రాజునకునమస్కరించి ఓ మహారాజా! నేను ధనుర్విద్యలో బహుపరిశ్రమముచేసినవాడను. జీవనాధారమేది యిలేక మిక్కిలి కష్టపడుచున్నాను. నాకొకయుద్యోగమిచ్చెదరనునూహతో దమనముఖమున కేతెంచివాడను. అని విన్నవించెను. రాజు సదయహృదయుడై నెలకు రెండువందల రూపాయలు వేతనముచేసి యతనిని దనయొద్ద నుంచుకొనెను. అదిమొదల ఊత్రియశిఖామణి రాత్రిపగలు రాజునగరిని గనిపెట్టుకొని జాగరూకుడై భయభక్తిలతో నియుక్తకార్యములను సక్రమముగాఁ జేయుచుండెను. చిరకాలమునుండి నేవించుచున్న తమకంత యెచ్చవేతనమియక నవీనసేవకుఁ కిచ్చిన రాజుపై యాగ్రహపడి యద్దానిం బైకిఁగనవలచక కష్టసాధ్యకార్యములు కలిగినప్పడెల్ల పాతసేవకులు దవుదవ్వులఁ దొలగిపోవుచుండిరి. నవీనాగతుకుఁడుమాత్ర మేమరకయందఱికర్జుంబులను .దానేర్పర్తింపుచుండెను. రాజును సర్వమును స్వయముగాఁ బరిశీలించి యెఱుంగుచుండెను.

ఒకనాటిరాత్రి నిశీధవేళ రాజు మేడమీద పరుండియుండ నొక స్త్రీ యెప్పుచుండునట్లు ధ్వని వినిలేచి నవీనక్షత్రీయసేవకుని బిలిచి “నేనొక రోదనధ్వనివిన్నాను. అది యే”మనియడిగెను. అయ్యా నేనుసహిత మీధ్వనిసప్పటినుంచి వినుచున్నాను. కాని అదియేమో తెలియలేదు. తమరాజుపించిన యెడల నేనేగి యాసంగతి నెఱింగివచ్చెదనని యాతఁడు బదులు పలికెను. మంచిది. వెళ్లి యెఱింగిరమ్ము. అనిచెప్పియతఁడు బంపి యతఁడెక్కడికిఁబోవునో యేమిచేయునో చూతమని గొంగడికప్పకొని యతనికిఁ దెలియకుండ నతనివెంటబడించి రాజు సహితము నిర్గమించెను. క్షత్రీయసేవకుఁడు రోదనధ్వనివచ్చుచాయనేగి పట్టణమునకు వెలుపల నొక స్త్రీ తలవిరియఁబోసి కొని యొకదుర్గగుడిదగ్గరకుఁబుచ్చి యేప్పుచుంటఁజూచి నీ వెవరవు? ఎందులకేప్పుచున్నావు? అని యడిగెను.

బాబూ! నేను కుంతిభోజనిరాజ్యలక్ష్మిని. రాజింకా మూఁడుదినములలో మృతిబొందును. తరువాత నే నెవరి వద్దకుఁబోవుదును? నన్నెవరురక్షించువారు? అని యేప్పుచున్నానని యామెచెప్పెను. అగుఁగాక. అయినరు ఆ రాజును బ్రతికించుటకేమైన నుపాయముకలదా? అని యాక్షత్రీయుఁడడిగెను. నీ కుమారుని ఈ దుర్గకు బలియిచ్చినయెడల ఈ రాజింకను బహుదినములు బ్రతికియుండునని యాస్త్రీ బదులు చెప్పి తిరోహితయయ్యెను. అదివిని యతఁడింటికవెళ్లి తన భార్యపుత్తులకు జరిగినవృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెను. కుమారు

రుడు తండ్రినిజూచి తండ్రి యివ్వడు నాజన్మము నఫల మయ్యెను. ఎందుకనగా నాయీ శరీరము పరోపకారాగ్రాహము వినియోగింపఁబడుచున్నది. నన్నుఁజంపి రాజును రక్షింపుము. అతఁడు బ్రతికియున్నయెడల బహుజనులు సుఖింతురు. “పరోపకారార్థమిదం శరీర” మని పెద్దలు చెప్పిరి.

అని కుమారుడు సంతోషాంతరంగుడై పలికెను. తన ముద్దులపట్టియొక్క నర్తనాగణంబులకు పరమానందభరితుడై దుర్గగుడికిఁ బిలుచుకొనిపోయి ఖడ్గ మొరనుండిదూసి “లోక మాతా! భగవతి! యిదిగో నాకుమారుని నీకు బలియిచ్చుచున్నాను. మా రాజును చిరకాలము బ్రతేకింపుము. కాన లసినచో నాశిరమునహిత మొసంగెదను.” అని యా వీరవరేణ్యుడు తనతనయునితలను నఱకఁబోయెను. అప్పుడదుర్గ ప్రత్యక్షమై బాబూ నీసాహసమునకును ప్రభుభక్తికిని మెచ్చితిని కుమారునిఁ జంపవదు. నీ యిష్టానుసారముగా రాజు చిరకాలము జీవించి రాజ్యమేలుచుండును. మీ రందఱు సుఖముగానుండుండని దీవించి కోరినవరములొసంగి యదృశ్యయయ్యెను. మనరాజసేవకుఁడును కుమారుని స్వగృహమున కనిపి సంతసించుచు రాజసగరికిఁ బోయెను. ఇవియున్నయు నదృశ్యుడై చూచుచుండినరాజు ఇతినికీబూర్వమే వెల్లి తన స్థానముననుండెను. అప్పుడు సేవకుఁడు రాజునుసమీపించి స్వామీ! యెవతోయొక్కస్త్రి తనవెనిమిటితోఁబోల్లాడి వచ్చి

రాజా ! శత్రువులుముట్టడించినందువలన మన కేమియు భయములేదు. ఈ రాజ్యభారమువహించుట మిక్కిలికష్టము. ఎట్లు రాజ్యమును సంరక్షించుట ? ఎట్లు ప్రజలనుగాపాడుట ? ఎట్లాత్మసంరక్షణముగావించుకొనుట ? ఎట్లందఱికిఁ బ్రీతిగలిగించుటయను సంశయములు సర్వదా హృదయకుహరముల నుండి మనలను బాధించెడివి. అన్నముతినుట కవకాశము లేదు. నెమ్మదిగా నిదురించుభాగ్యము లేదు. అబ్బబ్బ ! ఈ పాడుపని యెప్పుడుతొలగిపోవును ? ఎవ్వడు మనము సుఖించుట ? అనివిచారించుచుండ దైవాధీనముగా శత్రువులే వచ్చి మనల నాక్రమించిరి. ఈ పాడురాజ్యభారదుఃఖమును వాకే యనుభవించెదరుగాక. సివు నాతోఁగూడ రమ్ము. ఈ వట్టణములో రెండువందలయిండ్లలోని బట్టలుతికి జీవించుచుండెడివాఁడను. మంత్రిత్యమువచ్చినయనంతర మా యుద్యోగము వదలినాఁడను. ఇప్పడేగి వానిని మరల సంపాదించఁగలశక్తి నాకుఁ గలదు. నేఁజెప్పినట్లు చేయుచుండుము. అచిర కాలముననే చాకలిపని నీకు నేర్పెదను. నీవును గొన్నియిండ్లు సంపాదించుకొని బట్టలుదికి వచ్చుధనముతో జీవించవచ్చును. లోకములో చాకలిపనికంటె శ్రేష్ఠమయిన యుద్యోగము లేదు. ఈ సంగతియంతయు నామనస్సున దృఢముగా నెలకొనియుంటచే యుద్ధమునిమిత్తిము నేనేమియు సిద్ధపఱచలేదు. త్వరగారమ్ము. నాకు భయముగా నున్నది. నీవువచ్చినను రాకపోయినను నేనుమాత్ర మింక ఊణమైన నిచట నిలువనని

చెప్పి చాకలిమంత్రి వెడలిపోయెను. రాజున కప్పడేదియుఁ దోచలేదు. తానొక గొప్పనేరముచేసిన ట్లప్పడే యెఱింగెను. “జాతీయంతబుద్ధి మనుష్యులకుండు”ననుపెద్దలవచన మెఱింగియుండియు సీచజాతినంజాతునిఁ జేరఁదీసి యంత యాపదఁదెచ్చుకొన్న : స్వయంకృతాపరాధమునకై తన్నుఁ దాను నిందించుకొనెను. స్వయముగాఁ బరికించియైన కొంత ప్రయత్నింతమని క్రియిటునటు చూచెను. తననైనకులలో నొక్కడైన నచటలేదు. ఏమిచేయుటకును దోచక. యాయుధ శాలకు వెళ్లెను. ఇంతలో శత్రుభటులువచ్చి రాజును బట్టు కొనిరి.. రాజ్యముపోయెను. ఇక ప్రాణముసహితము : పోవు ననినిశ్చయించి శోకక్రోధభయసంభ్రమాక్రాంతహృదయుడై రాజు “హా! వృద్ధమంత్రి! నిన్ను వెడలఁగొట్టిన, పాపఫల మిట్లయ్యె”నని విచారించుచు మూర్ఛియైను.

బృందావన మనునొకయరణ్య మానగరసమీపమున నుండెను. అందలి వివిధ వృక్ష లతా నికుంజపుంజములందలి పుష్పఫలాదులు చూపర కమందానందము కలిగించుచుండెను. ఎండనుజొరసక మహావృక్షశాఖలు నిబిడములై చల్లఁ దనముగ లిగించి యావనమున సంచరించు జంతుసంతానము లను సంతోషపెట్టుచుండెను. ఇట్టివనమున నొకవృక్షచ్ఛాయ మనవీరవర్ధమహారాజు పడియుండెను. • మందమారుతము శరీరమునఁ దగులుటచే నల్లల ప్రజ్ఞవచ్చిరాజు లేచికూర్పుండి నలువలంకులఁ గలయంగనుఁగొనునప్పుడు తానువెడలఁగొట్టిన

వృద్ధామాత్యుడు తనయెదుట చేతులుమోడ్చుకొని నిలుచుండెను. అమాత్యవరా! నేనుజేసిన పాపమునకుఁదగిన శిక్షంబొందితి. నాయపరాధమునహించి నన్ను సంరక్షింపుమని రాజు వృద్ధమంత్రిపాదములపైఁ పడి యేడ్చెను. ఆనందబాష్పపూరితసేత్రుడై మంత్రి రాజునులేపి సగౌరవముగా నాదరించి దేవా! గతిజలసేతుబంధనమేల? అన్నియు వైవాయత్తములు. మానవమాత్రులచే సగుకార్య మేదియు లేదు. అందువలన నియం దేదోషమును లేదు. ఈశ్వరేచ్ఛ యిట్లున్నది. నీవు వెడలఁగొట్టినను నేను నిన్ను వెడబాయుదునా? నిపాదసేవచేయుచు నన్నెడఁబాయకుండిన వృద్ధసేవకుఁడను నేనే! శత్రువు లొకవేళ నిన్ను జంపివేయుదురన్నభయముచే తంత్రముగా నిన్నిటకుఁ దెచ్చినాఁడను.

వీరిల్లుసంభాషించుచుండ సగరముననుండి భేరిశంఖంబు నాదంబులు దిశలునిండ చతురంగబలపై న్యములును పురోహితాదివిద్యజ్ఞనంబులును గౌరవనియులగు నాగరికులును నొకనవరత్నఖచితమైన పల్లకిని ముందిడుకొని రాజుకడ కరుదెంచిరి. వచ్చి రాజును మంత్రినిఁ జూచి సాష్టాంగదండప్రణామము లొనరించి సగరమునకు దయసేయుఁడు. మమ్మిక యథా ప్రకారముగాఁ బరిపాలింపుఁడని ప్రార్థించిరి. ఆశ్చర్యరసని మగ్నుడై రాజు పల్లకినెక్కెను. అందఱు నానందముతో సగరుప్రవేశించిరి. సగరమంతయు నలంకరింపఁబడియుండెను. తనతోఁగూడ ముకుళితహస్తుడై యరుదెంచు వృద్ధమంత్రిని

జూచి “మంత్రివరా! ఇదేమియాశ్చర్యము! క్షణమునకు ముందు మనసర్వస్వమును శత్రువులక్రమించుకొని నన్ను బంధించిరి. నీయనుగ్రహమున నేను విముక్తఁడనై వనముం జొచ్చితి. ఆ శత్రువులేమైరి? మనకెట్లు రాజ్యము చేకూరెను? అనియడిగెను.

దేవా! అల్పుని మంత్రిగాఁజేసినప్పటినుండి నిన్ను మాటువేషముతో నేవించుచుండి జరుగువృత్తాంతముల నెప్పటికప్పు డెఱుంగుచుంటి. శత్రువులు మనదుర్గమును ముట్టడించినతర్వాత మీకుఁగలిగిన పరాభవమునెఱింగి మన స్నేహితుడను కరుణకరవర్మకుఁ దమచేర నొకయుత్తిరము వ్రాసి తోడుపడుమనియడిగితి. అతఁడు వచ్చునంతలో శత్రువులు నగరుప్రవేశించి మిమ్ము పట్టుకొనిరి. ఇంతలో కరుణకరవర్మ చతురంగ బలసమేతుఁడై రాఁగా మరల మనరాజ్యము, లభించుననియూహించి తంత్రముగా శత్రువుల నేమరించి తమ్మువనమునకుం గొనిపోయితి. అట్లే శత్రునై న్యమునకును మనమిత్రునై న్యమునకును యుద్ధముజరిగినది. శత్రువుల నగర లీలగా నోడించి మనమిత్రుఁడు కార్యసంరంభముచే న్ననగరమునకు నిగ్గమించెను. మనకును రాజ్యము లభించెను. అని విన్నవించిన మంత్రియొక్క ప్రభుభక్తికి, బుద్ధికుశలతకు మెచ్చుకొని యప్పటినుంచి యారాజు మంత్రిబుద్ధినాలకించుచు పాత్రమునకుఁదగిన ట్లుద్యోగములొసంగుచు బుద్ధిమంతుఁడై రాజ్యముచేయుచు సుఖముగానుండెను.

సీచులసహవాసముచే నాపదసంభవించును. యోగ్యత తెలియక మనుష్యులకుఁ బనియియ్యరాదు. జాతీయంతబుద్ధి, కులమంతయాచారము జనులకుండునను సీతులీ కథవలనఁ దెలియుచున్నవి.

6. సంస్కర్తజా దోషగుణా భవంతి. 1

మనుష్యులకు : సహవాసముచేతనే గుణదోషములు కలుగుచున్నవి. సద్గుణముగలవారిసంపర్కముచే సద్గుణము కలుగును. దుష్గుణముగలవారిసంపర్కముచే దుష్గుణము వాటిల్లును. “దోషగుణాశ్చ=దోషములును, గుణములును, సంస్కర్తజాశ్చ=సహవాసమువలనఁబుట్టినవి, భవంతి=అగుచున్న” వని పై శబ్దార్థము.

ఆంధ్రదేశమున గన్నవరమని యొక గ్రామముగలదు. అందనేక బ్రాహ్మణులు మిక్కిలిధనికులై యుండిరి. కాని పాఠశాల దేవశర్మయనునాతఁడు మాత్రము మహాదరిద్రుఁడు. ప్రవచనము నతఁడెల్లిల్లుపోయి యుపాదానమొనర్చుకొని యందు వల్ల కాలక్షేపముచేయుచుండెను. ఒకనాఁడతఁడాయూరికి సమీపమందలి యడవికి సమీధలనిమిత్తము వెళ్ళి వానిని సంగ్రహించుకొని వచ్చుచుండెను. మార్గమధ్యమున నొకవిశాల వటవృక్షము నూర్పునికిరణములంజొరసేక చల్లనిసీడకలిగి

చుచు కనులపండువైయుండెను. దారినడిచినబడలికలు నీగ
నించుకనేపిటవిశ్రమించి మఱిపోయెదనని భావించి యాశ్రా
హ్మణుఁ డచటవిశ్రమించెను.

అదేవటవృక్షచ్ఛాయ నొకనైపున నొకపులి పరులడి
యుండెను. దానినిజూచి పారుడులికిపడిలేచి వడవడవడం
కుచు అబ్బబ్బ! పెద్దపులివాతఁబడితిఁగా! ఇక నన్నురక్షిం
చువారెవరు? ఏమిచేయుదు నెందుఁజొత్తు నని తహలహ
పడుచు నెటజనుటకుందోచక నిలుచుకొనియుండెను. అప్పుడా
పులియొద్ద రెండుమూఁడు జింకలుండెను. అవి యీశ్రాహ్మ
ణునిజూచి “యీతఁడిక్కడికిఁ దెలియకవచ్చినాఁడు. ఈతఁని
పులిచూచినయెడల చంపివేయును. కావున మనము ముందుగా
జాగ్రత్తపడి యీతనిప్రాణములను సంరక్షింపవలయును.”
అనియోచించి పులినిజూచి “ఓ వ్యాఘ్రసార్వభౌమా! ఏవ
ధర్మాత్ముఁడవు. నీకీర్తి దిగంతవిశ్రాంతము. అందువల్ల నే
యొకశ్రాహ్మణుఁడు నీదర్శననిమిత్తమువచ్చి కనిపెట్టుకొనియు
న్నాఁడు.” అనిచెప్పినవి. అంతమాత్రము తన్నుస్తుతించినల
దుల కాపులి యుప్పొంగి మంచిది. వాని నిటకుం దోడితెండని
పలికెను. అట్లే యాజింకలు శ్రాహ్మణునియొద్దకువచ్చి యతని
భయముందీర్చి జరిగినవృత్తాంతమంతయుఁజెప్పి పులివ్వుకఁ
దోడుకొనిపోయినవి. పులియు శ్రాహ్మణుని భయభక్తులతోఁ
బూజించి యాతిభేయసత్కారములం గావించి తానదివఱకుఁ
జంపినమనుష్యులసామ్యులలోఁ జాలవఱ కతనికి బహుమాన

మొసంగి పంచెను. బ్రాహ్మణుఁ డమితానందముతోఁ దన నివాసమునకుం జని యాసామ్యులనమ్మి ధనికుఁడై సుఖముగా కాలముగడుపుకొనుచుండెను.

ఆ బ్రాహ్మణునియింటిప్రక్కన మఱియొక బ్రాహ్మణుఁడుండెను. అతఁ డీతనికి ధనములభించినవృత్తాంత మెఱింగి తానునహిత మావిధముగా ధనముసంపాదించవలయు నను నాశతో నాయరణ్యమునకు వెళ్లెను. ఆదినము పులియొద్ద నక్కలు కక్కలు ఎలుగుబంట్లు తోడేళ్లుండెను. అవి యీ బ్రాహ్మణునిఁ జూచి “పులితోఁజెప్పి వీనినిఁ జంపించినయెడల మనకందఱికి మంచియాహారము లభించు”నని యాలోచించి “ఓ పులిరాజా ! ఒకదుప్తబ్రాహ్మణుఁ డిటవచ్చియున్నాఁడు. ని పరాక్రమము వానికిఁదెలిసియు వాడిటవచ్చియుంటచూడగా నది మీఁకొక గొప్పయపకీర్తిదక్క వేఱుకాదు. సత్వరలో వానింజంపి మీకసితీర్చుకొనుడు. గోరంతశత్రునై నను గొడ్డంటనఱుకవలయు ననివెద్దలందురు” అనినవి. అంత నావ్యాఘ్రము భూసభాంతరములుబూరటిల్ల గర్జించి చివాలునలేచి యీ బ్రాహ్మణునిమీదఁబడి పట్టుకొని చంపి వానినెత్తురెల్ల గుట గుట ద్రావి విశ్రమించెను. తక్కినవి వానియితరావయములను నిశ్శేషముగా భక్షించెను.

7. సంసర్తజా దోషగుణా భవంతి. 2

విప్రపురియను నొకయగ్రహారము కలదు. అందు దేవ దత్తుడనునొక విప్రకుమారుండు కలడు. అతడు బాల్యము ననే సర్వశాస్త్రములను సంపూర్ణముగాఁజదివి సకలకలాభిజ్ఞుఁ డయ్యెను. సర్గుణమగులకాశరంగై జానసంపన్నుండై యుం టచే బుద్ధుడప్రాయంబగు నిజగజ్జాలమును స్థాకణమునా నాలోకించుచుండును. జననమరణములయందు జనకోటులు తుల్యములనియు జీవితకాలములోని జాత్యాదిభేదములు మనుష్యకృతములనియు నతడు జాగుగాఁ దెలిసికొనియుండెను. అందుచే నతడు సర్వదా కరుణారసపూరితహృదయుడయి కఠినవాక్యము నించుకయైనను బలుకకుండెను. సగరవాసులు పంచమహాపాతకము లాచరించువారనియు సరిషడ్వర్గములను జయించినమహాత్ములు లోకమున నరుదుగానుండురనియు నెఱింగినవాడగుటచే నిరంతర మతనికరణ్యమున నుండుట కెక్కువ మక్కువ. వృక్షమూలము లాశ్రయించి మాటిమాటికి నిమిలితనేత్రుండై యతడు సంతోషమున మునిగియుండును.

ఒకనాడతడు తనయూరికిసమీపమందలి యొకవన మున కేగి బహుదూరమునడిచి యడవినడుమనుండు నొక పటవృక్షముక్రింద భూమిపై పవ్వళించియుండెను. అంతట నావృక్షశాఖయందలి యొకచిలుక “అరే! శాంఘోత్.

యోగ్యతవుంటే రావాలి. లేకపోతే పోవాలి. మీకీ మనకీ సరిపడదు. తోడమాంసం తొమ్మిదికాసులు. ముక్కుమాంసం మూడుకాసులు. పోపో. లేదులేదు. తలతరుక్కుండును.” అనియిట్లు మాటలాడుచుండెను. దేవదత్తుఁ డియ్యది యాల కించెను. ఇది తిర్యక్ జంతువుగానుండియు కటికవాసు సంభాషించునట్లు మాటలాడుచున్నది. దుష్టమనుష్యులసహవాసము దీని కెట్లలవడెనని యాశ్చర్యపడుచు లేచి మఱికొంతదూరము నడిచి మఱియొకవటవృక్షచ్ఛాయ పరుండెను. ఆ వృక్షమున సహిత మొక చిలుకయుండెను. అయ్యది యీ బ్రాహ్మణునిఁ జూచి “స్వామీ! దయచేయుఁడు. తమదర్శనముచే నా జన్మము పవిత్రమయ్యెను. ఈ గృహము శావనమయ్యెను. లేండు. పాదప్రక్షాళనముఁగావించుకొని యీ ఫలముల నార గించి విశ్రమింపుఁడు.” అనిపలికెను. దేవదత్తుఁడాశ్చర్యపడి ఏమివంత! మొదటిచిలుక పచ్చితురకవానిచందమున మాటలాడెను. ఇవ్వడిది సద్బ్రాహ్మణుఁడు అతిథి నుపచరించునట్లు సాదరముగాఁ బలుకుచున్నది. అని యూహించి ఓ చిలుకా! సీచర్య నాకానందదాయకమైయున్నవి. క్షణమునకుముందే యొకచిలుక తురకవలె మాటలాడెను. తద్విరుద్ధముగా నిపు నన్నుపచరించుచున్నావు. ఇందులకుఁ గారణమేమి? అని యడిగెను. అందులకాచిలుక యిట్లు చెప్పందొడంగె.

స్వామీ! మేమిద్దఱ మొకతల్లిబిడ్డలము. చిన్నపిల్లలుగానుండునపుడే మమ్ము బోయవాఁడొకఁడు పట్టుకొనిపోయి

నన్ను బ్రాహ్మణునికిని దానినొక. కటికవానికిని విక్రయించెను. కొంతకాలమునకు మేమిరువురము పంజరమునుండి తప్పించు కొని వచ్చితిమి. బ్రాహ్మణునియొక్క నదాచారములు, సద్వాక్యములన్ని నాకలవడెను. కటికవానిగుణములు, మాటలు సోదరునికి పట్టవడెను. సంసర్గదోషమే యిందులకుఁగారణము అనెను.

సజ్జనసహవాసముచే సద్గుణమును దుష్టనసహవాసముచే దుష్టగుణమును గలుగునని యీకథమనకు బోధించుచున్నది.

—o—

8. బుద్ధిమంతులు ముఖస్తుతికోరరు.

గాంధారదేశమును సత్యవర్మ యనునొకరాజు పాలించుచుండెను. ఆయన మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁడు. అధికారగర్వము లేనివాఁడు. మహాపరాక్రమవంతుఁడగుటచే శత్రుభయంకరుఁడయి యుండెను. నిరంతర మతనికి ప్రజలకు ప్రియముచేయుట యందే కోరిక. ప్రతిదిన మతఁడు సభాభవనమున కరుదెంచి కనకాననాసీనుండై ప్రజలస్థితిగతుల నాలకించి వారికష్టములనుచితోపాయములచే దొలగించుచుండెను. నిష్పక్షపాతముగా ప్రజలకలహముల నాలకించి న్యాయముదయచేయుచుండెను. ప్రజలందఱు రాజును వేనోళ్లఁ గొనియాడుచుండిరి.

శిష్టాచారముచొప్పున వందిమాగధులు ప్రతిదినమును రాజగుణములను విశేషముగా గీర్తింపచుండిరి. మంత్రులు సామంతలు తక్కుంగలపరిజనులు రాజును వీక్షించినపుడెల్ల తొలగించుచు స్తుతించుచుండిరి.

ఒకనాడు రాజు ఏకాంతముగా నొకగృహమునఁ బరుండి యిట్లు చింతింపసాగెను. ఆహా! దైవసంఘటనము నేమనవచ్చును? పంచేంద్రియసమాయాత్తైన నరులందఱు తుల్యులగా నేఁ దలంచియున్నాఁడను. ఇట్లుండ నివాడు తారతమ్యము కలుగుటకుఁ గారణ మెయ్యది? అక్కఱ నేనుసహితము మనుష్యుడనేగదా! నేనుగూడ ఒకదినము మరణముచెందు నాఁడనే గదా! సామాన్యజనులకంటె నేన్మేధికుడను? జనులను పరిపాలించుట రాజునకు విహితకృత్యమైయుండఁగా వీరేల నన్ను స్తుతించెదరు? వీరియజ్ఞానము నెట్లు తొలగింతును? అని యిట్లులోచించుకొని యొకనాడు సభాసమలంజూచి మీరిక నన్ను స్తుతింపవలదు. అని యాశ్రిపించెను. రాజున కేమోకోపమువచ్చినట్లున్నది. ఏమూర్ఖు లేమనిరో అని భయపడి సమస్తమైనవారును మునుపటికంటె సధికముగా భయపడుచు మునుపటికంటె సధికముగాఁ బొగడసాగిరి. రాజు వారిహృదయమునెఱింగి యొకనాడు మంత్రులంజూచి నేటి సభ సముద్రతీరమున తరంగములనమీపమున జరుగువలయును. కావున ఆననాదులచట నైచి సంసిద్ధులరైయుండుఁడని యాశ్రిపించెను. నారక్లుచేసి రాజునకు విన్నవించిరి.

సముచితపరివారసమేతుడై రాజు సముద్రతీరమున
 కేగెను. తనసింహాసనమును ఏటియొడ్డునవై చిక్కిని కూర్చు
 డెను. మంత్రి సామంత పురోహిత దండనాధులందఱు భయ
 పడుచు నొదిగి నిలుచుండిరి. రాజొకసేవకునిం జూచి ఓరీ!
 నీ ఏ తరంగములను దూరముగా పొండని నామాటగాఁ జెప్ప
 మనెను. వాడును ఖడ్గమును కేలధరించి “ఓ తరంగము
 లారా! రాజాధిరాజుగారు మిమ్ము దూరముగాఁ దొలఁగుఁ
 డనుచున్నారు. ఏమీ! మీకుఁ దెలియుటలేదా? ఈ క్షణ
 మున మీ రక్కొనరింపనిచో మిమ్ము దండించెదరునుడి” అని
 గంభీరోక్తలపలికెను. అందఱు నిశ్శబ్దముగా నేమగునో యని
 చూచుచుండిరి. తరంగములెప్పటియట్లు వచ్చుచుండెను. తరు
 వాత సేనాధిపతి, తదనంతరము మంత్రులుకూడ అట్లే చెప్పిరి.
 కాని యేమియు ఫలములేదయ్యె. అంతట రాజు సింహాసనము
 నుండి లేచి ఓ తరంగములారా! ఓరీ సముద్రుడా! మేము
 మహారాజులమగుట మీ కింకను తెలియుటలేదా? మా
 యాజ్ఞను నింకనుజెల్లింపకయున్నారు. చూడుడు. మాపరా
 క్రమము! అని సాయుధపాణియై సముద్రమువంక సతిభయం
 కరముగాఁ జూచెను. అందఱు వేడుకపడి చూచుచుండిరి.
 కొందఱు రాజునకు పిచ్చిపట్టినదని భావించిరి. అలలు తొల్లిటి
 వలెనే వచ్చుచుండెను. అందొకవెద్దయలలేచి చివాలున రాజు
 మీదను మంత్రులమీదను బడుటచే వారివస్త్రాభరణదులన్ని
 తడిసిపోయెను. రాజుకూర్చుండిన సింహాసనము నీటఁగొట్టుకొని

పోయెను. అంతరాజు అచటిజనులంజూచి యిట్లనియె. మీరందఱు చూచుచున్నారగుదా! నాయాజ్ఞ నణమూత్రమైన యీసముద్రముగాని తరంగములుగాని నెఱవేర్చెనా? పంచభూతములను వశ్యపఱచుకొనుశక్తి నాకుండినయెడల అప్పుడు, మీకంటెను, సామాన్యజనులకంటెను శ్రేష్ఠుడనగుదును. సముద్రముప్పొంగి తటాలున భూమిని నిటముంచినపేసినయెడల నేను దాని నడ్డగింపగలనా? శాశ్వతములనిభావించి యనేకదృఢతమ కృత్రిమకార్యములు మనుష్యులుచేసి భూమిపై నెలకొల్పియున్నారగుదా! ఒక్కమాట ఈ భూమికంటించినయెడల అవియన్నియు క్షణముననే నశించిపోవునుగదా! నేనుగాని మఱియేరాజుగాని మనుష్యుడుగాని అట్టియాపదలను దొలగింప నమర్గత పహించనగునా? లేదుగదా! కావున నరులందఱు తుల్యులు. తారతమ్యము లేదు. తాము పూజ్యులనియు, దక్కినవారు నీచులనియు భావించి సామాన్యజనులను పీడించుటగాని అవమానపఱచుటగాని దురహంకారము. అజ్ఞానము. మనుష్యులుగా జన్మించినతర్వాత తమతమకృత్యములు చేయుటకుమాత్రము బద్ధులై యున్నారగుని నరస్తుతిచేయుటకుగాని తారతమ్యముగలిగించుటకుగాని యెవరికి నధికారము లేదు. అని రాజుపదేశింపగా వారందఱు బుద్ధితెచ్చుకొని నాటినుండి ముఖస్తుతలను మానిరి. రాజుయొక్క సద్గుణములను లోలోన మెచ్చుకొనుచు విహితకృత్యములను సక్రమముగా నాచరించుచు సుఖముండిరి.

9. త్రి.ము.ర్తులు.

ఈ ప్రపంచముప్పతిల్లుటకుఁబూర్వము లోకమాత యగు పరాశక్తియొదయించెను. ఆమె త్రినేత్ర. సర్వశక్తిప్రదాయిని. సర్వతంత్రస్వతంత్ర. ఇష్టసిద్ధికై ప్రథమమున నామె బ్రహ్మనుసృజించెను. అతఁడుదయింపఁగానే పరాశక్తికి సాష్టాంగదండప్రణామంబులాచరించి లేచి ముకుళితకరకమలుండై తల్లీ! ఏమియాజ్ఞ యనియడిగెను. అందులకామె మందస్మితయై యోయీ! నివు నవుంసకుడవు. నిన్నువివాహమాడవలయునని నే సృజింపఁగా నిట్లా నరించితివియనుచు లలాటనేత్రముచే నతనిని భస్మముగావించెను. అనంతరమామె వెన్నుని సృష్టించెను. అతఁడుసహితము పుత్రిభావముతో నామెకు నమస్కరించెను. అందుచే వెన్నుఁడుసహిత మనర్హుడని యూహించి యాతనింగూడ దహించెను.

ఇట్లెరువురనుభస్మముగావించి యీపర్యాయము సఫలమనోరథనయ్యెదఁగాకయనుచు శంభుని సృష్టించెను. అతఁడుదయించి నలుదెసలం గలయంగనుంగొని నొకవైపు రెండు భస్మరాసులుండుటయు మఱియొకవైపు పరాశక్తి శృంగారచేష్టలు సలుపుచుంటయుఁజూచి “ని వెవరవు? ఈ భస్మరాసు లేమి? అని గంభీరోక్తులనడిగెను. ఈతఁడే తనకుఁదగినభర్తయనినిశ్చయించి పరాశక్తియిట్లనెను. ప్రపంచమునుసృజిం

పండ్లగారి వీరిని నే సృజించితి. వారు పుత్రభావమువహించి నాకునమస్కరించిరి. అందువలన స్వతంత్రమూర్తిమంతులు కాజాలరని వారిని భస్మముచేసి నిన్ను సృజించితి. నా సర్వస్వము సీయధీనముగావించితిని. కావున నన్ను వివాహ నూశుము. అనంతరము మనము ప్రపంచసృష్టికిఁ గడంగుదము.

ఈ వార్తలను శివుఁడాలకించెను. పకపకనవ్వెను. అనంతరము వారిద్దఱిట్లు సంభాషించిరి.

పరాశక్తి:—ఏల నవ్వుచున్నావు ?

శివుఁడు:—భార్యభర్తలధర్మమెటువంటిదో నీవెఱుంగలేదు.

పరా:—నీ వెఱింగితివా ?

శివు:—సమగ్రముగాఁ దెలిసికొనియున్నాను.

పరా:—వాక్రువ్వము.

శివు:—పతికి సతి యణగిమణగి భయభక్తులతో శుశ్రూషచేయవలయును. పతియాజ్ఞ లేనిది భార్య యేకార్యమునుగాని చేయఁగూడదు.

పరా:—అట్లే కానిమ్ము. నీవు నన్ను వివాహమాడుము.

శివు:—నీవు నాకుఁదగినభార్యవు కాజాలవు.

పరా:—ఏల?

శివు:—నీకు లలాటనేత్రమున్నది. కుపితనై నపుడు నీవు నన్ను భస్మముచేయఁగలదానవు. మఱియొకనిని సృజించెడి

దానవు. అంతటిశక్తిని కుండగా నేను నీకుభర్తనై యెట్లు నివలనశుశ్రూషలందుట?

పరా:—ఇప్పుడు నీవేమనెదవు?

శివు:—నీలలాటనేత్రమును నాకొసంగవలయును. సృష్టింపుచు శక్తిని నాకును గలిగింపవలయును.

అట్లే పరాశక్తి శివునికి త్రినేత్రములను, సృష్టింపు శక్తిని ప్రసాదించెను. వానినిబొంది ముక్కంటి యిట్లాలో చించెను. పరాశక్తిని ఈ రూపముతోనే వివాహమాడుట యుక్తముకాదు. ఈమెమహిమనుత్యించి తరువాత పరిణయ మగుటకర్జము. ఈ సోదరద్వయమును మరల పునర్జీవితులం జేసి వారికిని సమానభాగ మొసంగవలయును. అనియాలో చించి లలాటనేత్రముచే పరాశక్తిని భస్మముచేసి బ్రహ్మను, విష్ణువునులేపెను. వారు పునర్జీవితులై శివునికిసమస్కరించిరి. జరిగినవృత్తాంతమంతయు శివుడు వారికెఱిగించి, పరాశక్తి భస్మరాశిని మూడవసమభాగములుగాఁజేసి, దేవీత్రయమును సృష్టించెను. మొదటియామెకు సరస్వతి యనివేరిడి బ్రహ్మ కొసంగెను. రెండవయామెకు లక్ష్మీయనినామకరణమొనర్చి విష్ణునికిచ్చెను. లక్ష్మీసరస్వతులకంటెమిన్నయై పరాశక్తిగుణములుగల్గెయుండు మూడవయామెకు గారియనివేరిడి తాను పరిగ్రహించెను.

అనంతరమీత్రీమూర్తులును సృష్టికారంభించిరి. లోక త్రయమును, అందలిజీవకోటులును, తదావశ్యకములన్నియుఁ

గలిగెను. సృజించుభారము బ్రహ్మవహించెను. రక్షించు కార్యము విష్ణుపూనెను. శివుడు సంహారకర్తయు, నైశ్వర్య ప్రదాతయునయ్యెను.

బ్రహ్మసంబంధమైనవారు బ్రాహ్మణులు, విష్ణుభక్తులు వైష్ణవులు శివభక్తులు శైవులునైరి. దేవుఁడొక్కడే. సృష్టి సంరక్షణసంహారమునుకార్యభేదముచే మూర్తిత్రయము కలిగెను. ఈ తత్వము నెఱింగినవరులై శైవులేగొప్ప, వైష్ణవులే గొప్ప అనునిత్యాదిభేదభావములను తొలగించి జ్ఞానులయి యుందురు.

10. ప్రారంభశూరత్వము.

“ప్రారంభశూరత్వము, ప్రారంభశూరత్వము” అను లోకోక్తి సర్వత్రవ్యాపించియుండుట యంద తెఱింగినయంశము. ఇందుల కనేకు లనేకవిధములుగా చెక్కుకథలను వచియించెదరు. వానియాధార్థ్యమెటువంటిదో యూహించుట మన కగ్జముకానేరదు. కానియవి యుక్తియుక్తములై సీతినిమాత్రము స్పష్టముగాబోధించుచుండును. అట్టికథలలో దిగువవ్రాయఁబడియుండునదినహిత మొకటి. ప్రారంభశూరత్వమనగాఁ నొకపనిచేయుటకు * మొదలుపెట్టునపుడుసూత్రమే గడిబిడిగాని ఆ కార్యమును గొనసాగింపకయే విరమించుట యని భావము.

గుంటూరిమండలమున క్రొత్తపట్టణమని యొక గ్రామము గలదు. బహుదినములకుఁబూర్వ మచట నొక బేహరి యుండెను. అతఁడు మహాధనికుఁడు. భీమన్నయను నొక కుమారు డతనికి జన్మించెను. బాల్యమున నతఁడు చదువు సంధ్యలేవియులేక స్వేచ్ఛావిహారపరాయణుడై తిరుగుచుండుటజూచి యతనితండ్రి పలుమారు చీవాట్లుపెట్టుచుండెను. ఒకనాడుభీమన్న తండ్రిచే జీవాట్లుతినియిల్లునెను. తండ్రి! నాకు చదువురాలేదనుచింతవలదు. ఇప్పుడొకపదివేలరూప్యముల నిమ్ము. వానిని మూలధనముగానుంచుకొని గొప్పవర్తకముచేసి కోట్లకొలదిధనమునంపాదించి నిన్నుసంతసింపఁజేసెదననెను. అతఁడట్లేయివ్వఁగా నొకపెద్దవర్తకశాలం గొని యందనేకవస్తుజాలముల రప్పించియుంచెను. విద్యలేనివాడగుటచే వర్తకముజరుపుటకును లెక్కలువ్రాయుటకును తగిన వారిని నెలజీతమునకు నిర్దేశినినియమించెను. యజమానుని మూఢత్వమునెఱింగి వారు తంత్రముగా మూలధనమునంతయు నిర్మూలముగావించిరి. అధమర్థులందఱునహిత మట్లే తాము బూమునకుఁ బుచ్చుకొన్న వస్తువులమూల్యముల నొసంగెరి. అందుచే భీమన్న కుపితుడై తండ్రియొద్దకువచ్చి నేను న్యాయస్థానమున కేగవలయును. నాకు రెండువేలరూప్యము లిమ్మని యడిగిపుచ్చుకొని న్యాయవాదికడకేగి తనవృత్తాంతము చెప్పెను. ఇతనిమూఢత్వమును మాటలచేతనే యా న్యాయవాదియెఱింగి యా రెండువేలరూప్యములను బుచ్చుకొని కేపు

రమ్ము పొమ్మనెను. అట్లే మఱునాడువెళ్లగా సాక్షులులేనిది నీవాదముచెల్లదు. ఈవాటి నీవెఱింగినందులకును నీ రెండు వేలరూప్యములకును సరిపోయిన దనిన్యాయవాగియనెను. అందువలన నితఁడు న్యాయస్థానమునకు పోఁగూడదని యనుకొనెను.

ప్రథమమున వర్తకముచేసెదను. అనియు ననంతరము న్యాయస్థానమున కేగెదననియు ననేకపర్యాయములు సర్వత్ర చెప్పికొనుచుండి యెందును సఫలమనోరథుఁడుగాకపోవుటచే నందఱు నితనినిఁ బ్రారంభశూరుఁడని పిలుచుచుండిరి. మఱలా భీమన్న తండ్రినడిగి విశేషధనముపుచ్చుకొని చదువుటకుఁ బ్రారంభించెను. ధనమంతయు నిమిషముననే వెచ్చించి విద్య నేర్చుట కష్టమనివిరమించెను. ఇంతలో భీమన్నతండ్రి పరలోకగతుఁడయ్యెను. తండ్రిమరణానంతర మితఁ డనేకకార్యములకు మాటిమాటికిఁ బ్రయత్నించుచుండెనుగాని యెందును సఫలమనోరథుఁడుగాక పోయెను. ఇట్టిప్రారంభశూరత్వదోషముచే నత్యదశయం దితఁడు మహాదరిద్రుఁడయ్యెను. కావున నే కార్యమునుగాని దీర్ఘముగానాలోచించి పట్టుదలతోఁ జేయవలయును.

II. స్వదేశభాషాజ్ఞానమావశ్యకము.

దక్షిణహిందూస్థానమున చెన్నపురి సుప్రసిద్ధమయిన నగరము. అయ్యది రాజధానిపట్టణమగుటచే సుందరమందిరములనేకములు లెక్కకుమిక్కిలియై యుండు. నానాభాషలు మాటలాడుచునులు వచ్చియుందు నివసించుచుందురు. ఆ నగరమున కొకయింగ్లీషుదొరగారు నూతనముగా వచ్చిరి. వారికి ఇంగ్లీషుతప్ప మఱేభాషయుఁ దెలియదు. వారు అనేకకొట్ల మూలధనముంచి యొక గొప్పవ్యాపారము నారంభించిరి. తమిళము, తెనుగు చెన్నపురిలో ముఖ్యమైనభాషలు. కావున “ఇంగ్లీషు, తమిళము, తెనుగు” అను నీమూఁడుభాషలనెఱింగిన యొకనిని తమయొద్దనుంచుకొని యతనిమూలముగా సకలకార్యములు నడిపించుకొనుచుండెరి.

ఒకనాడొదొరగారియొద్దకుఁ గొందఱు దొమ్మరివాండ్రు వచ్చిరి. ఆజ్ఞ నుబొంది గడకట్టియాడి తమసామర్థ్యముచూపి దొరగారిని మెప్పించి యతనిమన్ననలకుఁ బాత్రులైరి. దొరగారు చాలసంతోషించి మూఁడుభాషల నెఱింగిన తనకార్యదర్శినిఁ బిలిచి యీ దొమ్మరివాండ్రకు నూరురూపాయలిమ్మని యాజ్ఞాపించిరి. వాఁడు వారిని తనయింటికిఁ బిలుచుకొనిపోయి యిదే దొరగారిమ్మని రనిచెప్పి యొకరూపాయి మాత్ర మిచ్చి పొండనిపంపెను. వారందఱు వ్యసనాక్రాంత

చిత్తులై యొకతావున గుంపుచేరి యిట్లాలోచించిరి. దొర గారు మిక్కిలిమంచివారివలె గనబడుచున్నారు. మనము చూసినవేడుకలను సాంతముగాఁ జూచిరి. నూటిహూటికిఁ నప్పుచుఁ దలయూచుచు “గుడ్ గుడ్” అనిరి. వారు కోటిశ్వురులు. అంతటివా రీయొకరూపాయినమాత్రమా యిచ్చియుండురు? యోచించఁగా నీ గుమస్తా దొంగవలె గనబడుచున్నాఁడు. ఈ రూపాయిని దొరగారికిఁ జూపి మనము మొర పెట్టుకొన్నవో వానిని దండించి మనకు మట్టిబహుమాన మిత్తురు.

ఇట్లాలోచించుకొని వారందఱు దొరగారికడ కేగిరి. వీరందఱు తెనుఁగువారు. తెనుఁగుభాషదక్క మఱియొకభాష వీరెఱుంగరు. అందువలన వీరు తెనుఁగులోనే బాబుగాఁగా తామెంతో గొప్పబహుమానమిమ్మని చెప్పియుండఁగా గుమస్తాగారంతయు నపహరించి యీయొకరూపాయినిమాత్ర మిచ్చిరి. మాకష్టమునకుఁ దగినకూలికాదని దండములు పెట్టి చెప్పిరి. గుమస్తాను బిలిచి వారేమనెదరని దొరగారడిగిరి. సమయజ్ఞతగల జిత్తులమారిగాన వాఁడు అయ్యా వీరు వేగురున్నారట. మీరిచ్చిన నూరురూపాయలు చాలవట. ఇంకా తొమ్మిదివందలరూపాయ లిచ్చినయెడల చెటియొక రూపాయి చొప్పున భాగించుకొందురట అని యింగ్లిషులోఁ జెప్పెను. అతఁడు సజమని నమ్మి మిక్కిలికోపగించుకొని వారినిఁ పనివారిచేఁ గొట్టించి పంపెను. దొరగారికి తెనుగు

తెలియదు. దొమ్మరివాండ్ర కింగ్గీషు తెలియదు. అందువలన నింత యనర్థమునకు హేతువయ్యెను.

కావున బ్రతిమనుజుడును అధమపక్షము రెండుభాషల నైన నేర్చియుండవలయును. అందును ముఖ్యముగా కార్యమునకావశ్యకమైన భాషను ముందుగా నేర్వవలయును. మన మే దేశమునకు నెల్లదలఁచుచున్నారనో యా దేశభాషను దప్పక గ్రహింపవలయును.

12. విద్యాగర్వముకూడదు. 1

చారపురియని యొక గ్రామముండెను. అందు “కర్ణీ సుతు”డనువాఁ డొకఁడు సకలకలలను నేర్చి మిక్కిలిగర్వియై యెవరిని లక్ష్యముచేయక తిరుగుచుండెను. ఎవరియొద్దను అణఁగిమణఁగియుండుట కిష్టపడనివాఁడగుటచే నితనికి అన్నము పెట్టువారుకూడ నాయూరియం దెవరును లేకపోయిరి. అందు వలన నితఁడు దొంగయయ్యెను. తనబుద్ధిచే మిక్కిలి సూక్ష్మముగా నితరులవస్తువులను దొంగిలించుచు తాను దొంగయను నంశము నెవ్వరు నెఱుంగకుండ ప్రవర్తింపుచుండెను. దొంగ లెఱుంగవలసిన యంశములనెల్ల సాంతముగా నెఱింగి వారిలో నగ్రగేసరుఁడై యుండెను. ఇట్లనేకదినములు గడిచెను. పలుదినములదొంగ యొకదినము చిక్కికొనుట తప్పదనియూహించి

యొకనాఁడాతఁడు తానదివఱకు దొంగిలించి సంపాదించిన బంగారు, వెండి, రత్నభంగముల నెల్ల నొకమూలగాగట్టి కొని తనయూగినుండి మఱియొకయూరి కేగి సుఖముగా జీవించ వచ్చుననునాశతో వెళ్లుచుండెను.

మౌగమధ్యమున నొక పెద్ద నూయియుండెను. ఆ నూతిగట్టిన పదునాలుకేండ్లవయస్సుగల బాలుఁడొకఁడు కూర్చుండి బాష్పజలము కండ్లనుండి ధారధారగాఁ గారు చుండ నేర్చుచుండెను. ఆ బాలుఁడు చంద్రబింబముంబోలిన ముఖారవిందముగలవాఁడై మిక్కిలిసౌందర్యవంతుఁడై యుండెను. వానింజూచి కన్నీ సుతుఁడు మిక్కిలిజాలిపడి నాయనా యేలయేడ్చుదవనియడిగెను. రూపవంతు లెట్టివారికైన వశ్య పఱచుకొందురుగదా! వాఁడు కన్నరుతుడిచికొనుచు అయ్యా! నాపాపము నేమందును? నా తలిదండ్రులెల్లరు చనిపోయిరి. నాయూ రిక్కడికి నాలుగుక్రోసులదూరమున నున్నది. అందలి వారందఱు నాశత్రువులు. మానాన్నగారు కాలగతిచెందునపుడు “నాయనా! ఇదిగో రెండుమణుగుల బంగార మున్నది. ఇదియే నేనాజ్ఞించి సీకాస్తిగాఁ జెట్టియు న్నాను. ఈ యూరివారు కడుమర్మాదులు. పరులసొమ్ము నపహరించుటయంధు ప్రాలుమాలికలేవారు. నాయనంత రము దీని సీవు రహస్యముగా నెటకేనిఁ దీసికొనిపోయి సుఖ ముగా నుండు”మని చెప్పి పరమపదమునకేగిరి. వారికి దహన సంస్కారాది పరలోకక్రియలొనఁగించి యాబంగారును

గొనివచ్చుచు మార్గమధ్యముననుండు నీబావిలో తొంగి చూచితి. అప్పుడు తలమీదనున్న యా బంగారుమూట నీటఁ బడిపోయినది. ఏమిచేయుదును? ఎవరుదీసియిత్తురు? ఎట్లెఱిగించుట? ఎట్లు జీవించుట? అని యేడ్పుచున్నానని పలికెను. ❧

కర్ణీ సుతఁ డిట్లాలోచించెను. నాకు మంచికాలము నమీపించినట్లున్నది. నా యీసామ్యుతోఁగూడ వీనిబంగారమునహితము అపహరించి వీని నీబావిం బడఁద్రోసిపోయి శారవముగా జీవించెదను లే. అనియాలోచించి వానిఁజూచి అబ్బాయీ! యేడువవద్దు. నీవిటఁగూర్చుండి నా యీమూటను వస్త్రములను జూచుకొనియుండుము. నే నీబావిలోమునిగి నీబంగారముం గొనివచ్చెద ననిచెప్పి తనమూటను వస్త్రములను నటబెట్టి నూతిలో దుమికెను. నీట మునిగి భూమి పర్యంతమువెల్లి యనేకపర్యాయములు బాగుగా తడవి తడవి వెతకెను. కాని బంగారుమూటమాత్రము దొరకలేదు. అందుచే విసిగి మరల గట్టెక్కి వచ్చిచూచెను. బాలుఁడుగాని తన మూటగాని యట గనబడలేదు. ఒకచీటిమాత్రము పడియుండెను. దానిం దీసిచూడఁగా నందిట్లు వ్రాయఁబడియుండెను.

ఓరీ! కర్ణీ సుతఁడా నాకు బంగారులేదు, గింగారులేదు. నీ గొంగతనమెల్ల బహుదినములనుండి జాగ్రత్తగా గనుంగొనుచుండి యెప్పుడు సమయముగలుగునాయని యుండఁగా నేడు సమకూడెను. నాపని యైనది. పోయెదను. నివేం దేని

పడినావు” మనివ్రాసియుంటచూచి భయసంభ్రమాకాంత
 ‘హృదయుడై అహహా! అత్యాస యంతయుఁ జేయుచునన్న
 సామెత సాధకమయ్యెఁగదా! మఱియు నేను నాకంటె విద్యా
 కుశలుఁడు మఱియొకఁగు లేడనియుండ నన్నునహితము
 మించిన యీ కుఱ్ఱవాఁడున్నాఁడు. ఎట్టివారును తామే గొప్ప
 వారమనుచు విద్యాధికులమనుచు భావించుట బుద్ధిహీనము.
 నేటినుండి యిక దుర్గుణమువదలి సన్మార్గ మవలంబించెద
 ననుచు స్వగృహభిముఖుడయ్యెను.

13. విద్యాగర్వముకూడదు. 2

పదునాఱవశతాబ్దమున నాంధ్రదేశమును రాయలవా
 రేలుచుండిరి. వారు రాజమాత్రమేగాక విద్యావంతులయి
 విద్వాంసుల నాదరించుచుండిరి. పెక్కువిద్వాంసులు, కవులు
 రాజనాశ్రయించి యాస్థానముం గనిపెట్టుకొనియుండిరి. వారి
 లో తెనాలిరామలింగ న్ననహిత మొకఁడు. ఇతఁడు సమయో
 చితబుద్ధిగలవాఁడు. వికటకవనముచెప్పచు మాటిమాటికి
 రాజును తక్కినవారిని సంతసింపఁజేయుచుండును. ఇట్లుండ
 నొకనాఁడు దేశమంతట తిరిగి తనపాండిత్యముం జూపి విశే
 షపజుమానములందుచు నక్కడక్కడనుండు విద్వాంసులమ
 శాస్త్రసంవాదముచే నోడించుచు నొకపండితాగ్రసరుఁడు

రాయలదగ్గరకు వచ్చెను. అతనిరాక విని యక్కడివిద్వాంసులెల్లరు భయపడి యింక తమకు రాజాస్థానమున గౌరవము దక్కదనియు రాజుగారు నూతనపండితునే సన్మానితురనియుఁ దలఁచి తెనాలిరామలింగయొద్ద కేగి మొరయిపొసొనిరి. మీరు భయపడకుఁడు. రాజదర్శనముగాకమునుచే యాపండితుఁడు ఈ సగరమునుండి పాటిపోవునట్లుచేసెదను. అని యాతఁడు వారికి దైర్యముచెప్పెను.

మహాగర్వియైన నూతనవిద్వాంసుఁడు “నేను దేశమందలి పండితులనెల్ల జయించినవాఁడను. ఈ యూరియందలి విద్వాంసులందఱు నాకు తృణప్రాయములు. ఈవేళ మార్గాయాసముఁదీర నొకయింట విశ్రమించి రేపు రాజును దర్శించెదను. అనియూహించి యానాటిరాత్రి యొకయింట విశ్రమించెను. అచటికి తెనాలిరామలింగన్న వచ్చి స్వామీ సమస్కారము అనేను. అంతట నారిరువుర కిట్లు సంభాషణము జరిగెను.

విద్యా:—ఓయీ సీవెవఁడవు?

రామ:—స్వామీ! నే సీయూరివిద్వాంసులదాసుఁడను.

వి:—సీవిందులకు వచ్చినకారణ మేమి?

రా:—నూతనపండితు లెవ్వరైన నొక్కడికివచ్చినయెడల ప్రథమమున నన్నువారి కడకుఁ బంపుదురు. మొదట నన్ను వాదమున జయించవలయును. తరువాతనే రాజాస్థానము ప్రవేశించుట కవకాశముకలుగును.

వి:—నీ వేశాస్త్రమునుగుఱించి వాదించెదవు?

రా:—శాస్త్రముయొక్క పేరుచెప్పటకుఁ బూర్వము ఒకయొడంబడిక యేర్పఱచుకోవలయును. నన్నుజయింపనిచో తెనాలిరామలింగన్నకు ఓడిపోయితి నని వ్రాసి సంతకముచేసి నాచేతికిచ్చి యాక్షణ మీయూరినివదలి వెళ్లవలయును.

వి:—అట్లే యగుఁగాక. నీచేతియందలి దేగ్రంథము?

రా:—తిలకాష్టమహిషబంధనగ్రంథము.

వి:—(తనలో) ఇది నూతననామము. వేదములు, శాస్త్రములు, కలలు అన్నిటిఁజదివి జగద్విఖ్యాతిగాంచిన నే న్నిట్టిపేరైన నిదివఱ కాలకించియుండలేదు. పేరే తెలియ కుండఁగా నీ గ్రంథముంగూర్చిచర్చయెట్లుచేయుట? సేవకుఁడై యింతటివాఁడైయుండఁగా వీనిగురువు తెంతటివారైయుందురో! ఇదివఱకు నాకంటె నన్యఁడు లేడనియుంటిని. ఇప్పు డీయూరి విద్వాంసులసేవకునికే యోడిపోయితిని. “శాస్త్రేవాదభయం” అని పెద్దలన్నట్లు ఎంతటివారైనను తమకు విశేషముగావచ్చు నని గర్వపడఁగూడదు. ఇఁక నిక్కడనున్నచో శౌరము దక్కదు. అనియూహించి.యొక కాగితము కలముదెప్పించి “తెనాలిరామలింగన్నకు శాస్త్రమున నోడిపోయితి”ననివ్రాసి వానిచేతికిచ్చి యారాత్రే యటనుంచి యెటకో వెళ్లిపోయెను.

జరిగినవృత్తాంతమంతయు తెనాలిరామలింగన్నవలన నాలకించి యాయూరివిద్వాంసులందఱు దెట్లని యడిగిరి? అతఁడు తనచంకయందలి తిలవృక్షము మహిషబంధముఁజూపి

ఈ రెంటినిఁ జేర్చి “తిలకాష్టమహిషబంధగ్రంథ”మనియంటిని. ఈ పేరికే యతని కర్థము తెలియక చాల సేపాలోచించి చివరకు ఓడిపోయెను అనెను. అందఱు తెనాలిరామలింగన్నబుద్ధి కుశలత కచ్చెరువంది యతనిని వేనోళ్లఁ బాగడిరి. కావున విద్యాగర్వము కూడదు. సమయోచితబుద్ధి యన్నిటికంటె శ్రేష్ఠమైనది.

—•—•—•—

14. సమయోచితబుద్ధి. 1

గాంధారదేశమును సందనుఁ డనురాజేలుచుండెను. అతఁడు కోట్లకొలదిధనము వ్యయముచేసి తననగరమునకువెలుపల నొక గొప్పతటారము త్రవ్వించి చంద్రకాంతశిలలచే నలువైపుల చక్కని సోపానములు కట్టించెను. తటారముచుట్టును వివిధ కుసుమ ఫలభరిత లతానికుంజపుంజములుగల శృంగారవనము నిర్మించెను. ప్రపంచమున నెక్కడనులేని సొగసైన సరోవరముంగని భేచరులుసహిత మద్వానింగొని యాడిరి. కాని యెంతవర్షముకురిసినను ఎంతప్రవాహమువచ్చినను సరస్సున నొకబిందుజలమైన లేకుండెను. అందుచే రాజుచింతాకాంతస్వాంతుఁడయి యొకనాడు సరోవరతీరమునకరుదెంచి “అక్కా! యింతధనమువ్యయముచేసి యీ తటారమును నిర్మించితి. ఏమిపాపమోగాని ఒకబొట్టునిచ్చిననుండదు. అని యాలోచించుచుండెను.

ఆసమయమున కక్కడి కొకఋషీశ్వరుఁ డరుదెంచెను. తపశ్శ్రేణముచే నతనిశరీరము కృశించియుండెను. వాదాది కేశపర్యంతముగల నరసినరోమరాజి యతనివాగ్ధ్యముం దెలుపుచుండెను. జ్ఞానముగలవాఁడగుటచే నస్థిరమగుజగజ్జాలమును తృణకణముగా భావించి సర్వదా మందస్మితుఁడై తుష్టిచెందినవాఁడై యుండెను. అతనింజూచి రాజు ఎదురేగి సాష్టాంగముగా నమస్కరించి భక్తియుక్తుఁడై పిలుచుకొనివచ్చి యతిథి సత్కారముం గావించి తనకొరంతయంతయు దెలిపెను. అందులకు ఋషి “గాజా! యీకార్యమునకై వ్యసనపడనేల? సాహసవితరణాదిగుణసంపన్నుఁడైన యొకరాజునైన సకల యోగసంపన్నుఁడైన యొకఋషిసత్తమునైనఁ దెచ్చి యీ దుర్గకు బలియిచ్చి యాకంఠరక్తముతోఁ గలిపినయన్నమును ఈ చెఱువునకు నలువలంకులఁ జల్లవలయును. అట్లుచేసినచో ని దుర్గయనుగ్రహించి కలకాల మీకోలంకునిండుగ జలముండు నట్లుచేయుననెను. రాజు విని “అట్టివా రెవరుచిక్కుదురు. ఈ ఋషి మిక్కిలి గొప్పవాఁడు. ఇతనినే బలియొసంగి యీ యనఁచెప్పినట్లు చేసెద”నని చివాలునఁ దనయొరనుండి కత్తిని దూసికొని యాయనమెడను ఖండించి యతఁడు చెప్పినట్లు చేసెను. అనిముసముసనే దుర్గయనుగ్రహమున చెఱువు స్వచ్ఛజలపూరితమయ్యెను. రాజు పరమానందభరితుఁ డయ్యెను.

హితముచెప్పవారు శాలదేశవర్తనూనములనెఱింగి

చెప్పవలయును. లేనియెడల ముప్ప తప్పదు. సర్వజ్ఞుడయ్య బుప్పి కీపాటితెలియకపోయినందువల్లనే ప్రాణముంగోలుపోయెను. సమయోచితబుద్ధిగలిగియుంటచేతనే రాజు సఫలమనోరథుడయ్యె.

15. స మ యో చి త బు ద్ధి. 2

ఒకధనికుడు అమితధనము వ్యయముచేసి విస్తారముగా నొకయారామము నిర్మించెను. దానిమధ్యమున నొక సుందర విశాలహర్మ్యముం గట్టికొని దేవేంద్రునివలె సకలసౌఖ్యముల ననుభవించుచుండెను. ఇతని కనేకులు సేవకులుండిరి. ఆరామమున ఫనసామ్రాజమాలహింతాలనాళికేరాది భూరుహాని కరము నిబిడివృతమై చల్లదనము కలిగించుచుండెను. పుష్ప ఫలభరితతరులతాదు లందంద నేత్రానందకరమైయుండెను.

ఒకనాటిరాత్రి యాకాశమున మేఘములు నిబిడముగా నావరించెను. అవసీతలమంతయు సంధకారబంధురమయ్యెను. బ్రహ్మాండమడలంగ పటపటధ్వనులతో నురుములంతకు నురుముచుండెను. కడవలనుండి క్రుమ్మరించుతెఱంగున వర్షధారలు నిరంతరముపడుచుండెను. నిముశముననే యెల్లెడల జలమయమయ్యెను. ఆ సమయమున ధనికుని సేవకులలో నొకఁ డెక్కడికో వెళ్లి మరల యజమానునియొద్దకు వచ్చుచు

చుండెను. గృహరామమునఁ బ్రవేశించినపుడు మాగ్గ
మేదియో వృక్షమేదియో యతనికిఁ గనబడలేదు. దారి
తప్పియడుగిడుటచేఁ దటాలున నొకకృష్ణసర్ప మితనికాఁకిఁ
జుట్టుకొనెను.

వాఁడు సమయోచితబుద్ధిగలవాఁడు గావున స్థితిలో
చించెను. ఒకవేళ నేను నాపాదమును ఈ సర్పముయొక్క
తలమీద నుంచియుండవచ్చును. అట్లయినచో నుపాయ
ముచే నా ప్రాణముల సంరక్షించుకొనవచ్చును. ఈశ్వరాజ
యెట్లున్నదో యెవ్వరెఱుంగుదురు? ఆయుర్దాయము బాగుం
డినచో నెంతయాపదనుండియైన దప్పించుకొనవచ్చును. అని
చింతించి తనపాదమునెత్తకయే యింటివారికి వినవచ్చునట్లు
బిగ్గరగా అయ్యా యెవరైన త్వరగా దీపముతోవచ్చి నన్ను
రక్షింపుఁడు రక్షింపుఁడని కేకలువై చెను. గృహయజమానుఁ
డాలకించి యది తనసేవకునికంఠధ్వని యనియెఱింగి యతివేగ
ముతో ననేకదీపములుగొని సేవకులువెంటరా బడియకేలం
ధరించి యటకరుదెంచె. వచ్చిచూడఁగాఁ దనసేవకునిపాదము
సరిగా సర్పముయొక్కపడగమీదనే యుండెను. వానిబుద్ధి
కి, ధైర్యమునకును మెచ్చుకొని యుచితోపాయములచే సర్ప
మును జుపి వానిని సంరక్షించెను.

సమయజ్ఞత సర్వశ్రేయము.

16. సర్వసంగపరిత్యాగులుసదానందులు.

పూర్వము భర్తృహరి యనియొకరాజుండెను. భుజబలముచే సకలమహీపతులనుజయించి ఆయన నిష్కంఠకముగా భూమినిఁ బరిపాలించుచుండెను. ఒకనాడతఁడు మృగయా ప్రేయఁడై మంత్రిసామంతదండనాథులువెంటరా చతురంగబల సమేతుఁడై పరిసరారణ్యమున కేగి సింహశిరభశాస్త్రాలా ద్యరణ్యజంతుసంతానముల సమితముగా వేటాడి మరలివచ్చుచుండెను. మార్గమధ్యమున నొకభూరుహచ్ఛాయ ఋషీశ్వరుఁడొకఁడు నేలపై పవ్వళించియుండెను. ఆహారాదులు లేక పోవుటచే కృశించిన యంగములుగలవాఁడై యుండె. అయినను వానిముఖముమాత్రము మందస్మితముగలదైయుంటజూచి రాజాశ్చర్యపడి యాతనితో నిట్లు ప్రశ్నించెను. తరువాత నాయిరువుర కిట్లు సంవాదముజరిగెను.

రాజు:—అయ్యా! నీకేదియు శయ్యలేదా? ఈ మట్టిలోపడి యేల పొగ్గాడెదవు?

ఋషి:—నాకీ భూమియే రమణీయమైన శయ్య. ఇది శాశ్వతమైనది. తక్కిన శయ్యలన్నియు నశ్వరములు.

రా:—తలక్రిందికైన నేదేనియుంచుకోరాదా?

ఋషి:—రాజా! ఈభుజలతయే విపుల ముపధానము.

రా:—ఇట్లువాకిలి లేక దిక్కుమాలిన యీవనమున నుండుటవల్ల ఏకేమిసుఖము కలుగును ?

ఋ:—రాజా ! సుఖమనఁగా నాదియే సుఖము. నీవు ఈ పాశువహికసుఖములను శాశ్వతములని భావించియుంటచే నట్లుతలంచెదవు. సాంతముగా నాలకింపుము. అఖండైశ్వర్య భూమండలాధిపతినహితము నాతో సాటికానేరదు. అను కూలుడైన యీయనిలుఁడు నాకు శాశ్వతమైన వీవన. గాలి వచ్చునట్లు చేయుటకు పరికరముగాని మనుష్యులుగాని నాక నవసరము. ఈ యాకాశమే నాయింటి పైకప్పు. దీనిఁ గట్టుటకుఁగాని చూటిమాటికి సంస్కరించుటకుఁగాని మను ష్యులు పనిలేదు. ఈ గృహమునకు సూర్యచంద్రులే దీప ములు. ఇవి తైలము నవేక్షింపవు. గాలికి ఆరవు. విరతి పనితయే నాకు ప్రియభార్య. రుప్తిచెందినవారి కీప్రపంచము తృణప్రాయము. నా కేభయములేదు. నరస్తుతిచేయను. పాశుసౌఖ్యములకై మహారాజునైన నిన్నునహితము లక్ష్య పెట్టను. క్షణభంగురమగు నిశరీరసౌఖ్యమునకై తమ్ము దామెఱుంగక మీమవచ్చునదిగానక జీవకారుణ్యములేక యుండు తుచ్చుల నాశ్రయించి బ్రతుకుటకంటె నీస్థితి యెంత యుత్తమమయినదో చూడుము.

ఈ వాక్యము లాలించి రాజు సంతసించి రాజ్యమును తమ్ముడైన విక్రమార్కునికిఁ బట్టముకట్టి తానును జ్ఞానియై సర్వసంగపరిత్యాగియయ్యెను. వనముననే సంచరించుచుండి

కందమూలఫలములను భుజింపుచు కాలముగడుపుచుండి
ప్రపంచమున కత్యంతోపయుక్తములగు సీతీశతకము, శృంగా
రశతకము, వైరాగ్యశతకము మున్నగు సద్గ్రంథములను
రచించెను.

—o—o—o—

17. దానము. 1

విక్రమార్కమహారాజు మహాపరాక్రమవంతుడు.
దానకర్ణావతారుడు. ఎవరేదికోరినను లేదనక యిచ్చుటలో
నితనికి సమానులుగాని అధికులుగాని యెవ్వరును లేరు. ఉజ్జ
యినగరము నితడు పరిపాలించుచుండెను. ఆ పట్టణమున
పురందరుడను వైశ్యకుమారుడొకడు కొట్లకొలదిధనమును
నిరంకుశముగా వ్యయముచేసి యచిరకాలముననే దరిద్రు
డయ్యెను. అంతేగాక విశేషముగా ఋణములుదీసి సహి
తము ఖర్చులుచేసి మరల ఋణవిమోచనముచేయుటకు శక్తి
లేక యుత్తమద్వలబాధపడలేక దేశాంతరగతుడయ్యెను.
దేశమంతట తిరిగితిరిగి యందందుగల వింతల జూచుచు
ధనాగ్జనమునకై యెంతో ప్రయత్నించినను ఒకచిల్లిగవ్వయైన
నితనికిచ్చువారెవరు లేరైరి. ఎచ్చోటజూచినను దానమున
విక్రమార్కునికంటె నన్యుడులేడని ప్రశంసించుచుండిరి.
మనరా జంతటిదానకల్పతరువైయుండఁగా మనమేల యూ

రూరఁ దిరుగుచుండవలయునని యూహించి స్వనగరాభి
ముఖుడయ్యెను. మార్గమున మధురాపురిలో నొకనాటి
రాత్రి యొకముసలమ్మయింట భుజించి యాయింటియరుగు
మీద శయనించియుండెను. అర్ధరాత్రమున నతని కొకస్త్రీ
యేళ్ళునట్లును ఎవరో యామెను గొట్టుచుండునట్లును విన
వచ్చెను. అప్పడాతఁ డాముసలమ్మను జూచి అవ్వా ఆధ్వని
యేమనియడిగెను. అందులకామె అబ్బీ ఈ నగరమున
కుత్తరమున నొక బిల్వవనమున్నది. అందొకభైరవునిగుడి
యు, కాళికాదేవ్యాలయమును గలవు. బహుదినములనుండి
యొకరాక్షసుఁ డొకస్త్రీనిఁ గొట్టుచున్నట్లును ఆమెయేళ్ళు
చుండునట్లును కింవదంతి సర్వత్ర వ్యాపించియున్నది. రాక్ష
సునికి భయపడి యెవ్వరు నచటికి వెళ్లుటలేదు. నికెందుకా
జోలి. నెమ్మదిగా పరుండి నిదురింపుమనెను. అతఁడట్లే
నిదురించి మరునాడుదయమున లేచి యుజ్జయిననగరమున
గరుడెంచి విక్రమార్కుని దర్శించి తనదారిద్ర్యవిషయమం
తయుఁ జెప్పి దేశాంతరమేగి యందందుఁగల చోద్యములఁ
జూచిన తెఱంగెఱింగించి మధురాపట్టణవృత్తాంతమునహితము
తెలిపెను.

తతః తామే విక్రమార్కుఁడు చంద్రాయుధము ధరించి
వానిందోడుకొని మధురాపురంబునకేగి యాముసలమ్మయింట
విడిసి భుజించి యారాత్రి వారట పరుండిరి. తొల్లిటివలె
నా యేడ్పుధ్వనివినవచ్చెను. రాజు సాయుధుఁడై లేచి

యా స్థానమునకు వెళ్లెను. అప్పుడు భయంకరాకారుడగు నొకరాక్షసుడు సుందరవదనారవిందముగల యొకవనితను గొట్టుచుండెను. రాజు కుపితుడై చంద్రాయుధముచే రాక్షసుని సంహరించి యాకన్యజూచి నివెవ్వరవు? నిన్నేల యీ రాక్షసుడు కొట్టువాడని యడిగెను. అందుల కామె రాజు నే నీయూరిలోని యొక ధనవంతుడైన నైశ్యునికుమార్తెను. నా హాపమునుజూచి మోహించి యీరాక్షసుడు నా తల్లి దండ్రులను సంహరించి ధనమంతయు నపహరించి యీ కాలికాదేవ్యాలయమున నొకవైపున బాతిపెట్టి తన్నువినాహి మాడుమని ప్రతిదినమును నన్ను బలాత్కారముచేయు చుండువాడు. నేనందులకు సమ్మతించకపోవుటచే నిన్ని కొంత చుండును. నా భాగ్యవశమున నేడు నివువచ్చి నా హాప దను తోలంగించితివి. ఇంక కనికరించి యీధనముంగ్రహించి నన్నువివాహమాడుమనెను.

రాజు పురందరుని బిలిచి యీధనమంతయు త్రవ్వె యిప్పించి యాకన్యను అతనికి పెండ్లిచేసియిచ్చి సుఖము నుండుడని దీవించి తనస్థానమున కరిగెను. వాడును నా నూరుకోట్లధనము చేగొని భార్యసమేతుడై స్వనగరమున కరుదెంచి ఋణశాధదొలగించుకొని విక్రమార్కునియుద్ధారత్విమును వేనోళ్లగొనియాడుచు సుఖముగా నుండెను.

18. చా న ము. 2

విక్రమార్కుఁ డొకవృఙ్మొంటరిగా భూసంచారము చేయుచుండెను. అట్లునంచరించుచు నొకనాఁడు పులింద దేశమునందలి పాపవినాశిని యనునదిలో స్నానమాచరించి నిత్యకర్మానుష్ఠానములొనర్చి యానదీతీరమందలి వనమునఁ బ్రవేశించి యందలిప్రకృతిసౌందర్యమున కచ్చేరువందుచుఁ బోవుచుండెను. అట నొకవృక్షమూలమున నొకసిద్ధుఁడు కనులుమూసి ధ్యానములోనుండెను. విక్రమార్కుఁ డతనికి నమస్కరింపఁగా నీవెవఁడవు? రాజులక్షణములతో నున్నాఁడవు? అని సిద్ధుఁడడిగెను. అందులకు రాజు “నేను విక్రమార్కుమహారాజను. ప్రతిసంవత్సరమును నిట్లొంటరిగా భూసంచారముచేయుచును” ననెను. సిద్ధుఁడాతనిజూచి రాజా నీవు రాజ్యమునువదలి యొంటరిగాఁ దిరుగుట నీకు శ్రేయస్కరముకాదు. నీ కాపదసంభవించును. పరులు నీ రాజ్యము నాక్రమింతురు. వేగిరముగా నీనగరమునకుఁ బొమ్మని పలికెను. అందులకు రాజు నవ్వియిట్లనెను.

స్వామీ! తాము సర్వజ్ఞులు. సుఖదుఃఖములు కర్తా నృసారముగా వచ్చును. ఒంటరిగానున్న నేమి? మఱి యెట్లుండిననేమి? కానున్నది కాకమానదు. పూర్వము రాజు శ్రేష్ఠుఁడనేరా జొకఁడుండెను. ఆయన పగవారిచే రాజ్యము కోలుపోయి తనభార్యతోఁగూడ అరణ్యముప్రవేశించెను.

కందమూలాదులను భక్షించుచు వృక్షమూలముల శయనించుచుఁ గాలముగడుపుకొనుచుండెను. ఒకనాఁడాతఁ డొక వటవృక్షచ్ఛాయ విశ్రమించి తనకుఁ గలిగినకష్టమునకును రాజ్యనష్టమునకును బలువిధముల చింతించుచుండి యిక మరణముదక్కవేరుశరణములేదని యూహించి భార్యయుఁ గానును ప్రాయోపవేశమునఁ జేర్చి యత్నించెను. ఆ సమయమున నెక్కడనుంచియో చతురంగబలసమేతుడై పురవాసులు, మంత్రులు కొందఁ జరుఁదెంచి యొకపట్టపుటేనుఁగుఁజూపి గాజశేఖరునితో నిట్లనిరి. “స్వామీ! యము మద్రపురవాసులము. మారాజు సంతానములేక చనిపోయెను. ఈ యేనుఁగును చతురంగబలమును నతనివే. అరాచకమగు రాజ్యమున కెవరురాజగుదురో యనివిచారించుచుండ నిన్నరాత్రి పరమేశ్వరుఁడు మాస్వప్నమున ప్రత్యక్షమై “రాజశేఖరుఁ డనురాజు రాజ్యముంగోలుపోయి యీ నగరసమీపమున వటవృక్షచ్ఛాయ నున్నాఁడు. ఆతనింబిలుచుకొనివచ్చి పట్టముగట్టి రాజుగావించుకొనుఁడని” యాజ్ఞాపించి యదృశ్యుడయ్యెను. కావున నిపట్టపుటేనుఁగు నధిరోహించి వచ్చి రాజ్యభారము వహించి మమ్మునేలుము” అని వారందఱు ప్రార్థించఁగాఁ దటాలునఁ గలిగిన మంగళపరంపర కానందించుచు స్త్రీయూనగరమునకు రాజయ్యెను. ఈ వృత్తాంత మితనితోల్లరి శత్రువు తెలిసికొని మరల ఇతనిమీద దండెత్తివచ్చెను. సూతననై న్యముంగొని వానింజంపి పోఁగొట్టుకొన్నరాజ్యమును

18. చా న ము. 2

విక్రమార్కుఁ డొకవృక్షాంతరిగా భూసంచారము చేయుచుండెను. అట్లునంచరించుచు నొకనాఁడు పులింద దేశమునందలి పాపవినాశిని యనునదిలో స్నానమాచరించి నిత్యకర్మానుష్ఠానములొనర్చి యానదీతీరమందలి వనమునఁ బ్రవేశించి యందలిప్రకృతిసౌందర్యమున కచ్చేరువందుచుఁ బోవుచుండెను. అట నొకవృక్షమూలమున నొకసిద్ధుఁడు కనులుమూసి ధ్యానములోనుండెను. విక్రమార్కుఁ డతనికి నమస్కరింపఁగా నీవెవఁడవు? రాజలక్షణములతో నున్నాఁ డవు? అని సిద్ధుఁడడిగెను. అందులకు రాజు “నేను విక్ర మార్కమహారాజను. ప్రతిసంవత్సరమును నిట్లాంటరిగా భూసంచారముచేయుచుందు” ననెను. సిద్ధుఁడాతనిఁజూచి రాజా సీపు రాజ్యమునువదలి యెంటరిగాఁ దిరుగుట నీకు శ్రేయస్కరముకాదు. నీ కాపదసంభవించును. పరులు నీ రాజ్యము నాక్రమింతురు. వేగిరముగా నీనగరమునకుఁ బొమ్మని పంపి కెను. అందులకు రాజు నవ్వియిట్లనెను.

స్వామీ! తాము సర్వజ్ఞులు. సుఖదుఃఖములూ కర్తా న్తుసారముగా వచ్చును. ఒంటరిగానున్న నేమి? మఱి యెట్లుండిననేమి? కానున్నది కాకమానదు. పూర్వము రాజు శ్రేష్ఠుఁడనేరా జొకఁడుండెను. ఆయన పగవారిచే రాజ్యము కోలుపోయి తనభార్యతోఁగూడ అరణ్యముప్రవేశించెను.

కందమూలాదులను భక్షించుచు వృక్షమూలముల శయనించుచుఁ గాలముగడుపుకొనుచుండెను. ఒకనాఁడాతఁ డొక వటవృక్షచ్ఛాయ విశ్రమించి తనకుఁ గలిగినకష్టమునకును రాజ్యనష్టమునకును బలువిధముల చింతించుచుండి యిక మరణముదక్కవేరుశరణములేదని యూహించి భార్యయుఁ దానును ప్రాయోపవేశమునఁ జేర్చి యత్నించెను. ఆ సమయమున నెక్కడనుంచియో చతురంగబలసమేతులై పురవాసులు, మంత్రులు కొందఁ జరుఁదెంచి యొకపట్టపుటేనుఁగుఁజూపి గాజశేఖరునితో నిట్లనిరి. “స్వామీ! ముము మద్రపురవాసులము. మారాజు సంతానములేక చనిపోయెను. ఈ యేనుఁగును చతురంగబలమును నతనివే. అరాచకమగు రాజ్యమున కెవరురాజగుదురో యనివిచారించుచుండ నిన్నరాత్రి పరమేశ్వరుఁడు మాస్వప్నమున ప్రత్యక్షమై “రాజశేఖరుఁ డనురాజు రాజ్యముంగోలుపోయి యీ నగరసమీపమున వటవృక్షచ్ఛాయ నున్నాఁడు. ఆతనింబిలుచుకొనివచ్చి పట్టముగట్టి రాజుగావించుకొనుఁడని” యాజ్ఞాపించి యదృశ్యడయ్యెను. కావున నిపట్టపుటేనుఁగు నధిరోహించి వచ్చి రాజ్యభారము వహించి మమ్మునేలుము” అని వారందఱు ప్రార్థించఁగాఁ దటాలునఁ గలిగిన మంగళపరంపర కానందించుచు స్థలయానగరమునకు రాజయ్యెను. ఈ వృత్తాంత మితనితోల్లరి శత్రువు తెలిసికొని మరల ఇతనిమీద దండెత్తివచ్చెను. నూతనపై న్యముంగొని వానింజంపి పోఁగొట్టుకొన్నరాజ్యమును

సహితము సంపాదించుకొని సుఖముండెను. చూచితిరా? మంచికాలముండినచో నెంతయాపదసంభవించినను మరల సుఖమందవచ్చును. నాకిప్పుడు వైవలమున్నది. కావున నాకేదియు భయములేదు.

అని విక్రమార్కు డనగా సంతోషించి యాసిద్ధుడు తనయొద్దనున్న చిన్నిస్ఫటికలింగ మొకదాని నతనిచేతికిచ్చి “ఇది శివునిచే నాకీయబడినది. దీనిని భయభక్తులతో అరచేతియందుంచుకొని పుష్పములతోఁ బూచించి యేవేళ నేని కావలయునని తలంచినను ఆనిముసముననే యొసంగును. స్వేచ్ఛగాను ఒంటరిగాను సంచరింపెడి నీకియ్యది యత్యంతా వశ్యమైన”దని యొసంగెను. విక్రమార్కుం డద్దానింబుచ్చుకొని యతనికి నమస్కరించి కొంతదూరమరిగి సిద్ధనివాక్యముం బరీక్షింపనెంచి లింగముం బూజించి నవరత్నఖచితములయిన స్వర్ణభండములు నూలును, వానినిండుగ నమూల్యరత్నాభరణములును గలుగవలయునని మదిం దలంచెను. ఆక్షణముననే యతఁడు కోరినవన్నియు సిద్ధింపఁగా రాజు సంతోషించెను.

ఆసమయమున నొకబ్రాహ్మణుఁడట కరుదెంచి విక్రమార్కునినాశీర్వాదించి రాజా! నేనొకబీదభాషఁడను. బ్రహ్మచారిని. వివాహమాడవలయునని కోరిక నాకు మెండుగా నున్నది. దారిద్ర్యభరముచే నయ్యది సిద్ధించుటలేదు. సీర్తి దిగంతవిశ్రాంతమై యుండుటయెఱింగి నీకడ కరుదెంచితి.

ఇళ క నచిత్తము. నాభాగ్య మనివలికెను. అచవిని విక్రమాది
త్యుఁ డాలింగమును మరల పూజించి యొక చక్కవిశ్రాంతా
కన్య కలుగవలయునని తలంచెను. ఆక్షణముననే నవరూప
లావ్యారాశియగు కన్యక సర్వాభరణభూషితరాలయి
వారియెదుట నిలుచుండెను. రా జాబ్రాహ్మణునిజూచి
“ఇదిగోనున్న నూరుస్వర్ణభాండములను బుచ్చుకొని యీ
కన్యం బెండ్లాడి సుఖముగా నుండు”మనిచెప్పఁగా నాతడట్లు
చేయుట కంగీకరించి యంతటితోబోవక యాలింగమును
సహితము తనకిమ్మని యడిగెను. రాజు కొంచెనైనను చింతిం
చక సంతోషముతో నమూల్యగుఱముగల యాలింగ మతని
కిచ్చెను.

ఆనిముసముననే యాబ్రాహ్మణుఁడును కన్యయు స్వర్ణ
భాండములు నన్నియు నదృశ్యముకాఁగా విక్రమార్కుఁ
డచ్చెగువంది చూచుచుండెను. అంత శాసిద్ధుఁడు ప్రత్యక్షమై
రాజు నీయుదారత్వముపరీక్షించుటకై నేనే యాబ్రాహ్మణ
రూపముతో నరుదెంచితి. ఇళ సీతోనమాన దానగుణము
గలరాజు లోకమున లేకపోవుగాక యనియాశీర్వదించి నిజే
చ్ఛంజనియె. విక్రమార్కుఁడు స్వనగరమున కరుదెంచి సకల
ధర్మములాచరించుచు సుఖముగా రాజ్యముచేయుచుండెను.

19. బ్రహ్మతేజోబలము.

పూర్వము కౌశికుఁ డనునొకరాజుండెను. అతఁడు మహాబలసంపన్నుఁడు. ఒకనాఁడాతఁడు చతురంగబలసమేతుఁడై మృగయార్థ మరణ్యమునకేగి సింహ శరభ శార్ఙ్గా లాదిమృగంబుల నమితముగా వేటాడెను. వేటముగిసిన తర్వాత సైనికులును దానును మరల స్వనగరాభిముఖుఁడై వచ్చుచుండెను. మాగ్గమధ్యమున వసిష్ఠఋషీశ్వరునియాశ్రమ ముండెను. ఆయన విందారగించుటకు “నాయాశ్రమమునకురండ”ని రాజును, సైనికులను పిలిచెను. వనమునఁ గందమూలములను భక్షించుచు కుటీరమున నివసించుముని తమ కేమి విందానరించునని చులకనగా భావించుచు వారతయ్యాశ్రమమునకేగిరి. వసిష్ఠమహర్షి యెదుట కామధేనువు నిలిచియుండెను. “ఈరాజునకును సేతనినై నికులకును యధేష్ఠభోజ్యపదార్థముల సమగూర్చి యాదరింపు”మని ఋషీశ్వరుఁ డానతిచ్చెను. అట్లే యాధేనువు వారువారుండినస్థలములనెల్ల నొక్కొక్క సుందరవనితారూపముదాల్చి యెదుటనిలిచి మిక్కిలి రుచికరములగు నాహారపదార్థములు యధేష్ఠముగా నొసంగి సకలోపచారములొనర్చి మాయమయ్యెను.

అనంతరము కౌశికమహారాజు ససిష్ఠునియొద్ద కరుదెంచి ఋషిన త్తమా! నీయనుగ్రహముచే మేమందఱియు త్పైగా

భుజించినారము. సకలోపచారములు సమగ్రముగా నంది తిమి. సంతుష్టాంతరంగుల పైతిమి. నారాజ్యము, సంపద, నేను, సైన్యము మఱియేదియుఁగూడ సియొక్కధేనువు⁶ సాటియగుట దుర్లభము. నావంటిరాజుల క్విధేనువు దప్పక యుండఁదగినది. అరణ్యమున నివసించు నీకిదియేల? కావున దీని నాకొనంగుము. ఇందులకై లక్షపాడియావుల సీకొనం గెద. అంతేగాక మఱేదికావలసినప్పటికి నిచ్చెదను. అని యడిగెను. అందుల కతఁడు రాజు “ఇది కామధేనువు. దేవ తలకును బ్రహ్మతేజోవంతులగు ఋషీశ్వరులకుమాత్రమే వశ్యమైయుండును. దీని నిచ్చుటకు నేనసమర్థుఁడను. కావున సీయాశనువదలి స్వనగరమునకుఁ బొమ్ము” అనిచెప్పెను. రాజుతనిపలు కలక్ష్యముచేసి యాధేనువును బట్టుకొనుఁడని యాహ్వానించెను. అంత సైనికులందఱొక్కమృడిగా దాని పైఁబడి పట్టుకొఁబోయిరి. అది యొక్కరికిఁగ జిక్కక వారి నందఱిని క్షణకాలముననే ధ్వంసముచేసెను. ఇట్లు సైనికులందఱొకనిమిషమున నొకధేనువుచే నాశమైనందులకుఁ జింతించుచు రాజు కుపితుఁడై యీవసిష్ఠునిఁ జంపినయెడల ఇది సులభముగా వశ్యమగుననిభావించి ధనువును కేలధరించి యనేక శస్త్రాస్త్రము లనతినిపైఁ బ్రయోగించెను. వసిష్ఠుఁడు మందస్మితుఁడై యొకదర్భనుమంత్రించి తనయెదుటపైచెను. రాజు ప్రయోగించు కృరమయిన సకలాస్త్రశస్త్రములును ఆదర్భ యొద్దకువచ్చి నివీర్యముపై భూమింబడి భస్మావశిష్టము లగు

చుండెను. అంత రాజ్యములోచించెను. ఆహా యీపాడురాజరిక మెందులకు? ఈనైస్య మెందులకు? ఈబాణము లేల? ఈ నాక్షత్రీయబలము కాల్పనే? బ్రహ్మతేజోబల మొక్కటియే బలము! ఈభూమండలమందలి యైశ్వర్యసమూహమంతయుఁ జేరిననుగూడ బ్రహ్మతేజమునకు సరిపోలదు. ఇక నాకు రాజ్యము గీజ్యము పనిలేదు. నేనహితము తపనూచరించి బ్రహ్మఋషియయ్యెదను. అని యట్లే యదేయరణ్యమున ఘోరతపస్సుచేసి మహామహిమగల బ్రహ్మఋషియయ్యెను. ఆతనికే విశ్వామిత్రమహర్షి యని పేరు. వసిష్ఠుడీతని కైరాగ్యమునకు మిక్కిలి యచ్చెరువంచెను.

గ్రాహ్యులందఱు వట్టి పిరికిపంద్రై యుండిరని యిప్పుడు కొందఱు భావించెదరు. అట్టివారికి ప్రపంచమునమే లేదనవచ్చును. రామాయణ మహాభారతములను జదివినచో బ్రహ్మతేజోబలమహిమ వెల్లడియగును.

20. సుఖదుఃఖము లీశ్వరాయత్రములు.

మిత్రవర్మ యను నొకరాజు వనవిహారేచ్ఛ మతిఁబొడమ నేకాకియై యొకనాఁడు పరిసరారణ్యమునంగల ప్రకృతిసౌందర్యము నవలొకించుచుండెను. వనమునందలి వివిధ తరులతా నికుంజపుంజములును, పుష్పఫలాదులు నతనినేత్రము

లను సఫలముగావించుచుండెను. నానావిధములైన విహంగ
రుతకోలాహలమ్ములు వీనులవిండైయుండెను. అసమయమున
నచట నొకవృక్షమూలమున నొకసుందరపతి పరుండి యేది
యో యొక యనిర్వచనియమయిన బాధ పడుచుండెను.
రాజు దయార్ద్రహృదయుడై యామెను సమీపించి “ఏవెవ
రవు? ఏలయిట్టి బాధపడుచున్నావు? ఏకేమి కావలయును?
నేను తోడుపడెదను చెప్ప”మని యనేకవిధముల నడిగెను.
అందుల కామె యిట్లనెను.

అయ్యా! నేనెవనమందలి యొకకిరాతపనితను. నా
భర్త వేటాడుటకై వెళ్లియున్నాడు. మా కిల్లువాకిలి యేదియు
లేదు. అవి మాకనవసరములు. కందమూలములను, వేల
డిన మృగాదులను భక్షించి జీవించుచుందుము. మాలో నొకరి
కొకరు తోడుపడుటలేదు. అట్లు తోడుపడినచో మాజాతికే
పరువు దక్కదు. మనుష్యజన్మమెత్తినవారికందఱికి దేవుడు
కరచరణాద్యవయవములను బుద్ధిని బ్రసాదించియున్నాడు.
అట్లుండ తమతమకృత్యములను దామె యాచరించుకోవలయు
నేగాని యితరులసాయముగోరుట బుద్ధిహీనము. మృగము
లును పక్షులును ఏపాటియన్య పేక్ష లేక జీవించుచుండలేదా?
సర్వేశ్వరుడు దేవుడుండ తుల్యపంచేంద్రియసమాయుక్తలైన
నరులలో నొకరు గొప్పవారనియు, నొకరు కొలదివారనియు
భావించుటయు స్వామిభృత్యభేదములచే మెలంగుటయు పాప
హేతువుదక్క వేఱుకాదు. నేనివ్వడు ప్రసవవేదన నను

భవించుచున్నదానను. నాకు సేనహాయము వలదు. దూరముగాఁ బొమ్ము.

అనిన యావనితయొక్క దృఢచిత్తంబున కచ్చెరువంది యేమిజరుగునో చూతమనుచు రాజు బదులేమియుఁ బలుకక కొంతదవ్వరిగి యొకచ్చెట్టునీడను విశ్రమించియుండెను. ఇంచుక నేపునకంతయు నామెకొకపురుషశిశువు జన్మించెను. అంత నావనిత యల్లల లేచి సమీపమందలి యొకనరస్సన స్నానమాచరించి యాశిశువును శుభ్రముగా స్నానముచేయించి గట్టికి శిశువుగొని నిజేచ్ఛంజనియె. రాజాశ్చర్యపడి యిట్లు చింతించెను. భగవంతునికృత్యము లత్యాశ్చర్యకరములు. మనుజులందఱికి నొక్కవిధమైన యేర్పాటుగావించక భిన్నముగానుంచుట యేలకో తెలియదు. ఈమెయు చక్కనిస్త్రీయేగాని వేఱుకాదు. రాజమందిరమున నారాణి సర్వాభరణ భూషితయై సేనకజనము అడుగులకు మడుగులొత్తుచుండ కుసుమశయ్య శయనించుచు భోగములందుచున్నది. ఇరువురును స్త్రీలే. వీరి కిట్టిభేదస్థితుల నేర్పఱచిన భగవంతుని కేమిలాభము? పరస్పరబంధములు, భేదములులేకయుండు నికిరాతిజాతి యెంతయు ప్రశంసనీయము. ఏయుపచారముగాని సాయముగాని లేకుండు నివనిత సుఖముగా ప్రసవించి, యప్పుడే స్నానమాచరించి యెట్టిశాధయులేక నెట్లుచున్నది. నకలోపచారము లందుచుండురాజ్య యెంతయుఁ గోమలాంగియైనదుచునపుడే శ్రమ ననుభవించుచున్నది.

అని యూహించి రాజు నగరి కరుదెంచి పట్టపు దేవికిఁ గల పరిజనమునుజూచి నేటినుండి మీరెవరును రాణిగారికి పరిచర్యచేయవలదు. సకలకార్యముల నామె స్వయముగానే చేసికొనునుగాక యని యాజ్ఞాపించెను. చెలికత్తెలెవరును సమీపించి యేకార్యముచేయక తొలఁగిపోయినందులకై రాణి చింతించెను. కోమలాంగములు మృదు లతలవలె తూలు చుండ లేచి తనపనులఁ జేసికొన నారంభించెను. ఇందులకుఁ గతమేమని యాలోచించుచుండ నొకచెలికత్తె సమీపించి రాజాజ్ఞఁ దెలియఁజేసెను. మహాబుద్ధిమంతురైన రాణి మందస్థితవదనారవిందయై తలపంకించి యుంకించి కానిమ్ము రాజునకు బుద్ధివచ్చునట్లు చేసెదననిలేచి వెల్లి శృంగారవన మందలి వనపాలకులం జూచి మరల నా యాజ్ఞ యగునంత వఱకు మీలో నెవ్వరు నీచెట్లకు నిరుపోయుటగాని మఱియొక కార్యముచేయుటగాని కూడదు. ఆజ్ఞ నతిక్రమించినవారు శిర చ్ఛేదముం బొందుదురని యాజ్ఞాపించెను. రాణిగారియాజ్ఞకు భయపడివారల్లొనర్చిరి.

అచిరకాలముననే శృంగారవనమందలి వృక్షములు, లతలు, నికుంజపుంజములు, అన్నియు వాడిపోయెను. పుష్ప ఫలములులేక రమ్యత చెడిపోయి యెటుచూచినను చెట్లు వాడియుంటం జూచుచున్నరాజునకు వనపాలకులు రాణి గారియాజ్ఞ నెఱింగించిరి. రాణికడకేగి “దేవీ! యిట్లెల చేసి తివి? మనోహరమగు లతాదులకు ప్రతిదినము సరువోసి

జాగ్రత్తగాఁ బోషింపనిచో నవి వర్ధిల్లునా? చూడుము! వానిశోభ యెంతచెడిపోయినది!" అనిరాజనెను. అందుల కామె యిట్లనెను.

దేవా! సర్వమునురక్షించువాఁడు దేవుఁడు. అడవులలోని సృష్టాదుల నే వనపాలురు నీరుపోసిపోషించెదరు? స్వయముగానే యవి రమ్యముగా వర్ధిల్లుచుండలేదా? ఈ శృంగారవనమందలి యోషధులకుమాత్ర మేల యిటువంటి నెఱ్ఱియుపచారము? కిరాతవనిత స్వయంసాహాయ్యముచే సుఖమున్నదనియు, నట్లే నేనుసహితము ప్రవర్తింపవలయునని యు భావించి నాపరిజనముం దీసివైచితివి. నా కార్యములను నేనే చేసికొనుటలో నేనెంత శ్రమపడుచున్నానో యూహింప నైతివి. శృంగారవనమందలి కుసుమలతాదు తెట్లు శోభా విహీనమునైనవో యట్లే మృదువులగు నాయంగవల్లికలు శోభావిహీనమునై యుంటను జూచుము. దేవుఁడు వారివారి కర్మానుసారముగా సుఖదుఃఖము లనుభవింపుఁడని యాయా సుఖదుఃఖముల కనురూపంబులగు జన్మములను ప్రసాదించి యున్నాఁడు. ఈయది బుద్ధిమంతులకందఱికి ననుభవైక వేద్యము.

అం ముద్దులొలుకుపలుకులతో రాజ్యపలుకగా రాజు విస్మితుఁడయ్యెను. ఆమెయొక్కబుద్ధికి మిక్కిలి మెచ్చుకొని నిష్కారణముగా నామెకు కష్టముకలిగించినందులకై తన్ను తమింపుమని యామెపాదములపై బడెను. ఎప్పటివలెను

అంతకంటే సధికముగాను రాణిగారిని నుపచరింపుడని పరిజనమునకు నెలవొసంగెను. రాణియు వనపాలకులను రప్పించి యింక నెప్పటివలె శృంగారారామమును పోషింపుడని యాజ్ఞాపించెను. అప్పటినుండి రాజును రాణియు పరస్పరస్నేహబద్ధులై చిరకాలము సుఖముగానుండిరి.

21. న త్రల నెటింగిన కొంగలు.

సముద్రతీరమున నొకప్పుడు కొంగ లనేకములు పిండుకట్టి యెగురుచుండినవి. వానిలో గొన్ని నీటియొద్దనగూరుచుండి తరంగములు వెలికిద్రోయు జలకీటకములను భక్షించుచుండెను. కొన్ని తరంగము లొకదానివెంబడి యొకటిగా వచ్చుటను వేడుకపడి చూచుచుండెను. మఱికొన్ని దీర్ఘకంఠములను వెనుకకుత్రిప్పి చంచువులచే పక్షములను సవరించుకొనుచుండెను. ఇంకనుగొన్ని క్రోధఘూర్ణమానమానములై యొకదానితోనొకటి పోట్లాడుచు నొకతావునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు నడుచుచు నెగురుచునుండినవి. అప్పుడు బహుదూరమునుండి యొకరాజహంసము సముద్రముమీదుగ నే యెగురుచు నచటికివచ్చి వ్రాలెను. దానింజూచి యాశ్చర్యపడి కొంగ లిట్లుప్రశ్నించినవి. తరువాత వానికీగిందిరీతిగా సంభాషణముజరిగెను.

కొంగలు:—కాళ్లు మొగ మెట్టనైయుండు నీ వెరవవు?

హంస:—నేను రాజహంసను.

కొం:—నీ నివాససాన మెద్ది?

హం:—అది కడుదవ్వు. మానన సరోవరము.

కొం:—అందలి విశేషము తెవి?

హం:—సాగ నై న స్వర్ణకమలములును ముత్యములును నమితముగా నచటఁగలవు. ఆ సరోవరమందలిసేరు అమృత మయము. దానిని పానముచేసిన జరామరణాది బాధలేవి యుఁ గలుగవు.

కొం:—ఆ చెఱువులో నత్తలు గలవా?

హం:—నత్తలను నేనెప్పుడు చూచియుండలేదు. ఆ పేరుకూడ నే నెప్పుడు వినినవాఁడను కాను.

(అనఁగా విని యచ్చోఁగల కొంగలన్నియు పకపక నవ్వినవి.)

హం:—అయ్యలారా! ఏల నవ్వుచున్నారు?

కొం:—ఓరీ మూఁడు! నత్తలనెఱుంగనిజన్మము కూడ లోకముననుండునా? నిన్నేమందుము. నీవు మహా పాపివి. అందువలననే నీకు నత్తలను దెలిసికొనుజ్ఞానము లేక పోయెను. మమ్ము చూడుము. మేమందఱి మెంతపుణ్య త్కృలము! అందువలననే దేవుఁడు మాకు నత్తలను దయ చేసియున్నాఁడు. పానిని యధేష్టముగా భక్షించి సుఖముగా కాంక్షేపముచేయుచున్నారము.

హం:—అయ్యలారా! నన్నేలనిష్కారణముగా పాపివి

అనుచున్నారు? నాకు సత్యము దెలిసికొనుజ్ఞానము లేక పోయిన నేమి? మానససరోవరము ఎంతో పుణ్యవంతులకుఁ గాని చూచుభాగ్యమైన లభింపదు. సత్యము దినుభాగ్యము మీకున్నది. మానససరోవరమందలి జలవగాని బంగారు చాయగల శరీరసౌందర్యమువడసియుండు పుణ్యము నా కున్నది. యోచింపఁగా మీకంటే నేకే శ్రేష్ఠుడననుకుఁ దగియున్నాడను.

కొం:—భీభీ! నోరుమూయుము. ఇతఁ మాట్లాడ కుము. మాటలాడిన మర్యాద దక్కదు. చంపివేయుదుము. మేము వేయిమందియున్నారము. ఇప్పు ఒకడివి. నేమిచెప్పినను మే మంగీకరింపము. మానససరోవరము గీనససరోవరము మాకనవసరము. సత్యము తెలిసినవాఁ నాగరికులు. తక్కినవారు మూఢులు. పుణ్యవంతులుకాఁగోరినచో సత్య సత్యంగి మాదయకుఁ బాత్రులుకావలయును. అని హంసను గేలిచేయుచుఁ జంచువులతో దానినిఁ బొడుచుటకు సమీపించినవి. అంత నది భయపడి యచ్చోటువదలి స్వస్థమునకుఁ జోయెను.

లోకమున నీ కొంగలవంటి వరమమూఁడునైన జనులనేకులున్నారు. వారు సత్యమును బరికింపరు. దీర్ఘాలోచన చేయరు. తమ కేమి తెలియునో అదియొక్కటియే వారికి గొప్ప. ఎంత శ్రేష్ఠమయినదిగానుండినను ఇతరులగొప్పతనమును వారంగీకరింపరు. దేవుఁడిట్లు వారిని నిర్మించియుండగా

మనమేమిచేయుదము? మనవల్లనగుకార్య మేది? మఱియు పలువు రొకటిగాఁజేరి మూఢవిశ్వాసులై యైకమత్యముగా నుండగా నచ్చోట నొకనివార్త చెల్లుబడికానేరదు.

22. కూపసమండుకములు.

“లోకజ్ఞానము సంపూర్ణముగాలేనివారు కూపసమండుకములవంటివారనులోకోక్తి యెల్లెడల వ్యాపించియుండుట యంద తెలింగినయంశము. ఈ లోకోక్తికలుగుటకుఁ గారణమేమి? ఈక్రిందియంశమే యందులకుఁ గారణము. కూపస = కూపమందలి, మండుకములు = కప్పలు అని యర్థము.

ఒకవనమున నొక పెద్దనూయియుండెను. అందలిజలము అశుగుభాగమున నుండెను. అనేకమండుకము లందుండినవి. అవి యానూతిలోనే యుత్పన్నమైనవి. ఆబావియందలిసిరుదక్క మఱేదియు నవి యెఱుంగవు. అందువలన నవి యన్నియు ఆబావియే ప్రపంచమనియు అందలిసిరుదక్క వేఱుజలమే లేదనియు నిశ్చయించినవి. బలహీనములై యున్న కొన్ని చిన్నకప్పలు బావియంతట తిరుగుటకుసహితము శక్తి లేక అమ్మో! ఇది యెంతపెద్దప్రపంచము! అని యచ్చెరువందినవి.

ఇట్లుండ వానకాలము వచ్చెను. వర్షముకురియుచుండుటచే నెచ్చటనుంచియో కొన్నిపీతలు వచ్చి యానూతిలోఁ బడినవి. అదివఱకునూతిలో పీతలే లేవు. గనుక నూతనమైన యాకారముగల వానిని దేవలోకమునుండి యీశ్రవంచమునకు వచ్చినజంతువిశేషములుగా భావించి, కప్పలు వానినిఁ బూజింపఁదొడంగెను. వర్షముకురియుచుండ మఱి కొన్నికప్పలుసహిత మానూతిలోఁ బ్రవేశించినవి. బావిలోని కప్పలు పీతలను బూజించుచుంటఁ జూచి యిదేమనియడిగి సంగతియెఱింగి “ఓ మూఢులారా! ఈశ్రవంచ మెంతవెద్దదియో యెఱుంగని మీయజ్ఞానము నేమనిచెప్పదుము. ఈ బావినే లోకమని నమ్మి మనకంటెను హీనవంశమునజనించిన యీపీతలను పూజించునట్టి మీమూఢత్వము నెట్లువర్ణింతుము. ఈలోకమున నిట్టినూతులును ఇంతకంటె గొప్పవగు జలాశయములును ఎన్నియోకోట్లు గలవు. అనఁగా వినియవి పీతల నుపచరించుట మానినవి. అంత వర్షజలముచే బావినిండఁగా కూపస్థమండుకములన్నియు సందుండినెలువడి శ్రవంచస్వరూపము నెఱింగి తమయజ్ఞానమును నిందించుకోఁదొడంగెను. అప్పటికిని తక్కినజంతువులు వానిని సర్వదా కూపస్థమండుకములని పిలుచుచుండినవి.

23. ఖిల్వాటుఁ డు.

ఒకయూరిలో నొకకాపువాఁడుండెను. వానివెద్దలం దఱు మిక్కిలిగౌరవముతో వ్యవసాయముచేసికొని జీవించుచుండెడివారు. కాని యాకాపువాఁడుమాత్రము మహాదరిద్రుడైయుండెను. మంచియన్నము వేళకులేకపోవుటచే వాని శరీరమందలి యస్థిపంజరము బాగుగాఁ గనఁబడుచుండెను. తైలాభ్యంజనాది శరీరసంస్కారము లెంతమాత్రమును లేకపోవుటచే నతనిశరీరమందలి రోమరాజియంతయు గళితమై వాఁడు ఖిల్వాటుడైయుండెను. ప్రపంచజ్ఞానములేని భాగ్యవంతులందఱు నతని ఖిల్వాటుఁడనియే పిలుచుచుండిరి.

ఒకనాఁడాఖిల్వాటుఁడు, “ఏమిచేయుదును? ఎట్లు నిరంతర నూకలిశాధ నోర్తును? ఈ యూరిలో నేనెంతశ్రమపడినను మఱిమఱి కష్టములే యధికమయ్యెడిని. కావున మఱి యొకయూరి కేగినచో నాకొకవేళ భాగ్యముకలుగవచ్చును. కలుగవచ్చునని శంకయేల? స్థలాంతర గమన నివాసములచే నెందఱు ధనికులుకాలేదు? కావున నేనిచ్చోటువదలి యిచటి కిరువదిక్రొశములదవ్వునంగల నగరముండేరి యేదైన నొక కార్యాలయమున నియుక్తఁడనై కాలమును సుఖముగాఁ గడపెద” ననినిశ్చయించుకొనెను.

ఆ మరునా డాయూరినుండి ప్రయాణమయ్యెను. బహు

దినములనుండి మిక్కిలిజాగ్రత్తో సంరక్షించి తనకడనుంచు కొన్న వస్తుయ్యమును ధరించుకొని అదివఱకుధరించికొని యుండిన చింపివేలికలను దూరముగా పాటవైచెను. అట్లు పయనమై మార్గమధ్యమునంగల యొకసత్రమున దారిపడచిన బడలికలుదీర నించుకనేవు పరుండినిదురించెను. కొంచెమునేవు నిద్రవోయినతర్వాత లేచిచూడగా నితఁడుధరించి యుండినవస్తుముల నెవరో యపహరించుకొని యచట నొక వేలికనుపడవైచి హాయిరి. ఖిల్వాటుఁడు మిక్కిలివ్యసనముతో నేడ్చుచుఁ దనదురదృష్టమును నిందించుకొనుచునాచింపివస్తుమునుగట్టుకొని మరల తనయారికి ప్రయాణమయ్యెను. దినకరకిరణతప మధికమైయుండుటచేతను తలమీద వస్తుముగాని రోమములుగాని లేకపోవుటచేతను ఎండబాధనోర్వక దారియందలి యొకతాళవృక్షచ్ఛాయను గూర్చుండెను. ఆ నిమిషముననే యాచెట్టునుండి యొకపెద్దతాటిపండు వీనితలమీదఁ బడెను. ఆచెట్టుకోర్వక తలపగిలి వాఁడు గతించెను.

ఈకథకే “ఖిల్వాటు తాళఫల న్యాయ”మని పేరు. (ఖిల్వాటు = బట్టతలనానియొక్కయు, తాళఫల = తాటిపండు యొక్కయు, న్యాయము = సీతి యనియర్థము.) తనసిడ తన్నే వెన్నంటివచ్చునట్లుగా దౌర్భాగ్య లెచ్చోటికేగినను వారిదురదృష్టము వారితోఁగూడనే వెళ్లుచుండును. వారుచేయునత్కార్యములు విపరీతములయి చివరకు కష్టములే యధికమగుచుండును. (ఖిల్వాటుఁడు. రూపాంతరము = ఖిల్వాటుఁడు.)

మ. ధరఖర్వాటుఁడొకఁడు సూర్యకరసంతప్తప్రథానాంగుడై
త్వరతోడంబరువెత్తిచేరినిలిచెన్ దాశద్రుమచ్ఛాయఁద
చ్ఛరముందత్ఫలపాతవేగమునవిచ్చెన్ శబ్దయోగంబుగాఁ;
బారిదైవోపహతుండువోవుకడకుంబోవుంగ దాయాపదల్.

24. శాంబుఁడు.

పూర్వము శాంబుఁడనురా జొకఁడుండెను. అతఁడు
ఒకనాడు తనభార్యతోఁగూడ వేడుకగాఁ దామరకొలనికిఁ
బోయెను. అక్కడ తామరపువ్వులదాపునఁ గనుమూసి
నిద్రించుచున్నరాజహంసను బట్టుకొని బిసత్తువుచే దాని
కాళ్లం గట్టి యుల్లాసముగాఁ దనసహచరివదనం బవలోకించి
“యిందువదనా నేను హంసను గట్టివేసితిని. దీనిఁ జూచితివా?
మునివలె నున్నది. ఇక నిది పరుగెత్తి పోజాలదు. నీవు
దీనిని యధేచ్ఛముగాఁ గొనిపోవచ్చునని చెప్పెను. అంత నా
రాజహంస శాంబునిఁ జూచి యోరాజా నేనితామరలో
నాపనిచూచుకొనుచు నొకరిజోలికిరాక పరమానందమును
బొంది యుంటిని. ఇట్టి నన్నుఁ గారణములేక రాజ్యగర్వము
చేత నవమానపఱిచితివి. కాఁబట్టి యీ పాపముచేత నీవు
నీభార్య నెడఁబాసి యాసంతాపము ననుభవించువుగాక యని
శపించెను.

అంత నాశాంబుడు మోము విన్నబోయి ప్రాణనా
యికావియోగము నోర్వజాలక దాని కాళ్లకట్లు విచ్చి సర్వాం
గాలింగితభూతలంబుగం బ్రణమిల్లి నవినయంబుగా నే నజా న
ముచేతఁ జేసినపనిని తమింపవలయు నవి వేడుకొనెను.
అందుమీఁద నాహంసరూపముతో నున్నసంయమికి దయ
వచ్చి రాజా నీ కీశాపానుభవ మీజన్మమునందుఁ గలుగ
కుండ ననుగ్రహించితిని. నాహాట యమోఘము గనుక
భావిజన్మమున మఱియొక జన్మ మెత్తిన యీకువలయాక్షి కే
యనురాగమునఁ బ్రియుండవై, రెండు ముహూర్తముల కాల
ము నా కాళ్లను గట్టి పెట్టితివి. గనుక రెండుమాసములు
సంకెళ్లలోఁ దగులుకొని ప్రియావియోగము ననుభవించి
పిమ్మట చిరకాలము రమణీమణితో నగణితంబగు రాజ్యసుఖ
మును బొందుదు వని పలికి యాదంపతులకు జన్మాంతరజాన
ము కలుగునట్లును వర మిచ్చెను.

కొందఱు కారణములేకయే యితరప్రాణులను వీడించె
దరు. అది తగనికార్యము. “పిల్లికిచెరలాటము, ఎలుకకుఁ
బ్రాణసంకటము” అన్నట్లు హింసించువారికివేడుకగానుండును.
కాని తత్ఫలమును అనుభవించువానికష్టము నిశ్వరుఁడే
యెఱుంగును. ఒక్కొక్కప్పుడు; అట్టి దుష్కార్యముచే నాత్మ
హాని సహితముసంభవించును. కావున జీవహింసచేయుట
యకార్యము.

25. తెనుగుకవులమహిమ.

బళ్లారిమండలములో “అనెగొంది” యనియొకసంస్థానము గలదు. దానిని పదునైదవశతాబ్దమున సాళువగుండ నరసింహరాజు పాలించుచుండెను. ఆయన మహాబలవంతుడు. విద్వాంసుడు. కవుల సనేకులును అనయాస్థానమునఁ జేర్చి వారి నాదరించుచుండెను. వారిలో పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రకవియనునాతఁడు సుప్రసిద్ధుడు. ఈయనచరిత్రము మిక్కిలి యాశ్చర్యముగా నుండును.

పినవీరభద్రునియన్న మిక్కిలి నిష్ఠాపరుడు. వైవభక్తి గలవాడు. నిరంతరము జపతపములుచేయుచు సత్కాలక్షేపముచేయుచుండును. కాని పినవీరభద్రుడుమాత్రమట్లుగాక భాగ్యమునుండి వేశ్యలంపలుండైయుండెడివాడు. తలిదండ్రులమాటఁగాని అన్నగారిమాటఁగాని లక్ష్యపెట్టువాడు కాదు. ఒకనాడితఁడు వీధియరుగుపై కూర్చుండెను. అప్పుడొకఁడు మీయన్న గారేమిచేయుచున్నారనియడుగగా సితఁడు కొంచెమైనను మర్యాదలేక మాయన్న భార్య కాభరణములు చేయించుటకయి యాలోచించుచున్నాడని బదులుపలికెను. ఇట్లు తమ్ముఁ డెన్నివిధములఁ దనకవమానముకలిగించినను ఆతనియన్నమాత్ర మతనియు దత్వంతప్రేమగలవాడై యుండెను. పినవీరభద్రుం డిట్లుండినను ఆశుధారగా కవిత్వము చెప్పచుండెడివాడు. శాస్త్రవాదమున నందఱిని మించు

చుండువాడు. ఉభయభాషాపారంగతుడు. అందువలన నతఁడెన్నిపోకలుపోయినను అందఱు నతనిఁ బ్రేమించు చుండిరి.

ఒకనాఁడు రాజు జైమినిభారతమును రచింపుమని పిన వీరభద్రుని కాజ్ఞయిచ్చి పంపెను. గడువుదినమునకు ముందు దినమునఁగూడ అతఁడు గ్రంథరచనమున కారంభించక స్వేచ్ఛావిహారపరాయణుడై యుండెను. మితిదినమునాటికి గ్రంథమునుజేసి సమర్పించనియెడల రాజుచేత మాటవచ్చునని యన్నగా రెన్నోవిధముల భోధించిరి. కాని యతని హితోపదేశము వ్యర్థమయ్యెను. అన్నమాటలు పెడచెవిఁ బెట్టి యధేష్టముగాఁ దిరుగుచుంటయు పుస్తకముముగింపవలసినదినము తేవనఁగా నేటివఱకుఁగూడ గ్రంథరచనమున కారంభించకుండుటయు నూరెల్లవ్యాపించెను. పినవీరభద్రుఁడు తనవిషయమై యన్నగారికిని ఇతరులకును నుండు నభిప్రాయము నెఱింగెను.

ఆనాటిరాత్రి పినవీరభద్రుఁడు తనగది యలికించి లోపల దీపముపెట్టి పెందలకడ భోజనముచేసి గదిలోఁ బ్రవేశించి తలుపు లోపలవేసికొనెను. అంత పదిమందిచేరి లోపల పుస్తకమువ్రాయుచున్నట్లు గంటముచప్పుడు వినఁబడుచుండెను. అద్భుతజనకమైన యాచప్పడువిని పినవీరభద్రుని యన్నగారు మనస్సుపట్టలేక లేచి తలుపునందునుండి తొంగి చూచెను. అపుడు గదిలోపల సర్వాభరణభూషితురాలై

దీపము వెలుతురున శరవేగమున వ్రాయుచున్న యొక సుందర వనిత యాతనికిఁ గనబడెను. ఇట్లు తొంగిచూడఁగానే యామె చివాలునలేచి హయమైపోయెను.

ఆవఱకే జైమినిభారతము చాలవఱకు వ్రాయఁబడి కొన్ని పద్యములుమాత్రము వ్రాయవలసియుండెను. ఆ మిగిలిన పద్యములను వ్రాసి పూర్తిచేసి పినవీరభద్రుఁడు మఱు నాఁడు రాజసభకుఁ గొనిపోయెను. “నిన్నటివఱకు నీవు గ్రంథ రచనమున కారంభించలేదని సుప్రసిద్ధము. ఒక్కరాత్రిలో నెల్లముగించితి”వని రాజుడిగెను. అందుల కాతఁడు “వాణి నారాణి” యుపలికెను. కొలువులోనువారందఱు అదినహిం పక కోపోద్దీప్తితులయి యాతని నిరాకరించి పలువిధముల నిందించిరి.

అప్పుడు వాణి నవరత్నఖచితములయిన కంకణములు గదల హస్తము తెరలోనుండి పైకిఁజూపి చూపి యతనిమాట సత్యము! సత్యము! అని ముమ్మాఱు పలికెను. అశరీరి నహిత మయ్యది నిక్కమని నుడివెను. సభవారందఱు తాత్పర్యరసమగ్నమానసులైరి. తెనుఁగుకవుల మహిమ యెట్టిదో చూడుఁడు. ఇట్టివా రనేకులు గలరు. అప్పటినుంచి రాజును దక్కుంగలవారును పినవీరభద్రకవికి వాణి వశ్యమనియు వరప్రసాదియనియు నెఱింగి యతని ననేకవిధంబులఁ గొని యాడుచు గౌరవించుచుండిరి. ఈయనకవిత్వము రసవంత మై ద్రాక్షపాకమై వినువారీపీనులకు విందొనరించుచు

ముద్దులుమూటగట్టుచుండును. జైమినిభారతము, శకుంతలా పరిణయము మొదలగు ననేకగ్రంథముల విలేడు రచియించెను. మచ్చనకు రెండుపద్యములు.

మ. నను నేమన్నఁ గొఱంతలేదు సభలో

నం బూచారిత్రమ

జనని దప్పఁగ నాడి తీనికృతికి

పై రింపఁగానేర నా

వినయం బింతకుఁదెచ్చెఁ జాలుఁబలుకు

ల్వేయేల నే ఊత్రియుం

డనొ నైశ్యుండనో చూడుమంచు మగిడె

సంగ్రామసంరంభుడై.

జైమినిభారతము.

ఉ. నాపయికూర్చి తద్గురుజనంబులపై నిడి మానికన్యకా
స్థాపితవృత్తి బంధువనితాతతియందుఘటించి యిష్టన
ల్లాపములందు నిచ్చలుఁదలంపక నిచ్చలుఁ బ్రాణనాథ సే
వాపరతింతత్రనై యెటులువన్నియఁదెచ్చదొనాకుఁబుత్రికా!
శకుంతలాపరిణయము.

స మా స్త ము.

